

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
24/2015
20. jún 2015

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

MATIČIARI V RIJEKE
UDIVUJÚ AGILNOSŤOU
Strana 4.

HISTORICKÉ KRIVDY
ROZDELUJÚ BALKÁN
Strana 5.

PROFESOR IVAN LALUHA
O FALZIFIKÁCIÍ DEJÍN
Strana 6.

PÄŤDESIAT ROKOV NAJVÄČŠEJ
POVODNE NA DUNAJI
Strana 7.

AKO SA KAROL NEMČOK
VRÁTIL ZO ZÁHROBIA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Janu Medvecovú, starostku Tokajka a tiež sprievodkyňu po tamojšom Múzeu tokajickej tragédie, som minulý týždeň zastihol vo vlaku na ceste do Lidíc. Česká obec si 9. a 10. júna pripomína zverský akt pomsty nemeckých nacistov za atentát na ríšskeho protektora Heydricha, ktorý koncom mája 1942 uskutočnili česko-slovenskí výsadkáři vyslaní s týmto poslaním z Londýna počas operácie Antropoid. Vo vypálenej a so zemou zrovnanej obci, ktorej previnením boli nejasné indicie o pomoci atentátnikom, zostalo 340 obetí, medzi nimi 88 detí! Na deň presne o dva roky neskôr vo francúzskej obci Oradour sa jednotky SS dopustili bezprecedentného zločinu proti ľudskosti, keď všetkých tamojších mužov zastrelili, 147 žien a 205 detí zaživa upálili v kostole. Zmasakrovali 642 civilistov! Po vojne Lidiciani začali vravieť aj český Oradour... Lebo bolesť a žiaľ sú všade rovnaké!

Jedenásteho novembra 1944 vyviedlo nemecké trestné komando všetkých dospelých mužov z Tokajka za obec pod zámienkou, že idú kopať zákopy, a tam ich bez milosti postriehali, dedinu podpálili – vraj za pomoc partizánom skrytým kdesi v Ondavskej vrchovine! Tridsaťštyri chlapov naplnilo potôčik na mieste vraždenia svojou krvou. Zločinný akt zvolal a bezcítne násilie prežili iba dvaja ťažko zranení – Michal Medvec a Andrej Stropkovský. S prvým som bol niekoľkokrát na mieste, kde vstal doslova z mŕtvych. Jeho šestnásťročný syn to „šťastie“ nemal... Druhý muž mi príbeh o svojom druhom narodení vyzrozprával až na skutočnej smrteľnej posteli... Obaja pritom neskrývali slzy. Lebo bolesť a žiaľ sú všade rovnaké. Aj po desaťročiach.

Tokajik si vlni pripomínať sedemdesiate výročie tragédie. A aj keď starostka Medvecová už trinásť rokov vypisuje našim predstaviteľom, aj do kancelárie prezidenta, zatiaľ si čas na cestu do Tokajka – prejavíť pietu, zapáliť sviečku – nenašiel!

Tragédie nemajú výročia – majú iba obeť. A tie sú všade rovnaké! Ako bolesť a žiaľ, čo ich správajú, či ich je desať alebo desať krát desať...

Správa z tlače: Andrej Kiska 9. novembra ako prvý slovenský prezident nečakane a „z vlastnej iniciatívy“ navštívil... Lidice...

Emil SEMANCO

R - 2015029

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

Historik SAV Dušan Kováč a predvolebná účelová snaha zmeniť zákon o Matici Zápas o slovenskosť slovenských dejín pokračuje

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Historik Dušan Kováč je jeden z tých, kto má v poslednom desaťročí takmer monopolný priestor v médiách pri najrozličnejších výročiach – nie je preto výnimočné, že sa vyjadruje aj na adresu Matice slovenskej. Výnimočne agresívny je však jeho načasovaný mediálny poukaz na zákon o Matici slovenskej, ktorý považuje – ako sa verejne vyjadril – za paškvil.

Jednoznačné odsúdenie a odmietnutie zákona, ktorý zaručuje činnosť Matice slovenskej na všetkých úrovniach, prichádza v čase blížiacich sa parlamentných volieb a najmä v čase, keď vedecká práca na pôde Matice je výrazná práve v oblasti histórie.

■ MONOPOL NA PRAVDU

V stále narastajúcom množstve hlasov, ktoré spochybňujú zmysel Matice slovenskej v XXI. storočí, je pozoruhodné odmietnutie práce historikov na matičnej pôde, aj keď práve toto zabezpečuje pluralitu vedeckého bádania po rokoch ideologickej indoktrinácie. A navyše v čase nevyhnutného hľadania opôr v národných dejinách v súčasnom chaose hodnôt globalizáciou sa meniaceho sveta. Nehovoriac o tom, že Matica slovenská je stále súčasťou duchovného vlastníctva slovenského národa. Jej spolková a osvetová činnosť je nezastupiteľná, pokiaľ ide o vyváženie vplyvu iných štátov podporovaných organizácií na jazykovo zmiešaných územiach. Útok na Maticu prichádza v čase úsilia obnoviť činnosť tiež historickej organizácie Živena, teraz na čele s niekdajšou poslankyňou strany SDKÚ-DS M. Vášáryovou.

■ ATAK NA PODSTATU

Odmietanie zákona o Matici je tak nielen priamo volaním po jeho zmene, ale je volaním po zrušení tých zásad, na ktorých je existenčne Matica založená. Ide aj o snahu zamedziť pluralitu slovenskej vedy najmä v doteraz nenaplnenej oblasti slovenských dejín. Po desaťročiach núteného ideologického

deformovania historickej vedy a spoločenského historického národného vedomia je ťaženie proti nacionalizmu fakticky ťažením proti národovedstvu. Nedá sa tolerovať fakt, že sa tohto dopúšťa historik, ktorý by mal ovládať stredoeurópske súvislosti.

Útok na Maticu je potvrdením jej dôležitosti a je zrejším signálom ťaženia proti národným témam nielen vládnucej politickej strany SMER-DS, ale aj proti narastajúcim preferenciám SNS a „hrozbe“ jej návratu do parlamentu. V čase masívnej krízy, keď všetky okolité štáty kladú dôraz na vlastenectvo, národovedstvo a národné dejiny, ide o účelový a premyslený pokus vyvolať

politickú kampaň a rozdelenie laickej i odbornej verejnosti tak, ako to bolo v čase inštalácie jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na Bratislavskom hrade.

■ ZNÁMY NEZNALEC...

Tohtoročný nositeľ prestížnej matičnej ceny, pomenovanej po tvorcovi vedného odboru Slovenské dejiny Danielovi Rapantovi, Anton Hrnko pre SNN vyhlásil: „Viete, nie každý zákon sa musí páčiť všetkým. Nejde ani tak o to, že sa známemu nezalcovi slovenských dejín nepáči zákon o Matici slovenskej. Bolo by čudné pri jeho postojoch k slovenskej štátnej samostatnosti a pri jeho – nebudem

sa vyjadrovať akých – postojoch k slovenskej národnej otázke, ale každý ich pozná, keby sa mu zákon páčil. Ide však o arogantný spôsob, ako svoj názor prejavil; takto sa na margo Matice nevyjadrovali ani tí, čo ju v roku 1875 zakázali. Ale nedá sa čudovať. Čo si možno myslieť o historikovi, plateného z daní slovenského „misseram kontribuentem plebem“, ktorý sa vyjadril prednedávnom pre jeden smiešny týždenník, že Štúr vytvoril národnú ideológiu pre ešte neexistujúci národ. Veď tým prekonal aj zakladateľa šovinistického prístupu k slovenským dejinám z druhej polovice 19. storočia (v čase vrcholicej maďarizácie) maďarského historika P. Hunfalvyho. Aj on totiž priznal Slovákom existenciu už od 15. storočia!“

■ MATICU MÁ V ŽALÚDKU

Peter Mulík, poverený riaditeľ matičného Slovenského historického ústavu, k článku Zákon o Matici je paškvil (SME 4. 6. 2015) o. i. uviedol: „Lucia Krbatová položila historikovi Dušanovi Kováčovi niekoľko otázok a jeho odpovede na ne vydržujú dych. Nie ich razantnosťou, ale veľkou nevedomosťou až aroganciou. Dôvod je len jediný, že Dušanovi Kováčovi leží Matica slovenská v žalúdku. Nie terajšia, ale Matica ako fenomén. Na pôde Matice sa nielenže položili solídne základy slovenskej archeológie, múzejníctva, etnografie, literárnej vedy a histórie, ale tieto vedné odbory vedeli a rešpektovali, že hlavným subjektom slovenských dejín je slovenský národ; a to sme žili v Uhorsku.

3 OTÁZKY PRE:

doc. PhDr. Ivana MRVU, CSc., pedagóga Univerzity sv. Cyrila a Metoda

Ten, kto dnes robí hanbu, nie je Matica

• Denník Sme uverejnil rozhovor s historikom Dušanom Kováčom. Tvrdil v ňom, že Matica dnes nemá opodstatnenie a robí Slovensku skôr hanbu. Čo si o tom myslíte?

Dušan Kováč sa už v minulosti vyjadroval o Matici, a vždy negatívne. Také bezobsažné tvrdenie sa môže pustiť na verejnosť o každej verejne pôsobiacej organizácii.

• Kováč v rozhovore uvádza, že v súčasnosti celá kultúrna a vedecká infraštruktúra pôsobí v oblasti, v ktorej sa usilovala pôsobiť historická Matica. Menuje SAV, vysoké školy a všetky kultúrne inštitúcie. Aké sú vaše poznatky?

Je celkom prirodzené, že v rozvíjajúcej sa spoločnosti sa činnosť viacerých

inštitúcií na vedeckom a kultúrnom poli navzájom prekrýva a dopĺňa. Monopolizácia vedeckého výskumu alebo centralizácia kultúry je cesta k totalite. Výsledky vedeckej činnosti Matice aj v skromných podmienkach kvalitou vôbec nezaostávajú za tým, čo produkujú neporovnateľne lepšie personálne aj finančne zabezpečené univerzitné a akademické pracoviská. Aj kultúrnu a osvetovú činnosť Matice môže spochybniť len ten, čo o nej nič nevie.

• Napokon Kováč vyhlásil, že zákon o Matici je paškvil, čo už možno chápať ako priamy útok na Maticu. Ako to vnímate vy?

Útoky na Maticu a snahy o jej likvidáciu nie sú ničím novým. O zrušení Matice sa usilovali v cudzích

záujmoch zapriahnutí demoralizovaní a bezcharakterní Slováci. Uhorská vláda využila na zatvorenie Matice protimatičnú hystériu spustenú časopisom Svornosť. O návrhu na zrušenie Matice rokovali už niektorí bystríci povstalci v septembri 1944. Maticu prídusiť aj komunistický režim v roku 1950 a 1970. Podobné snahy sa dostavili v roku 1998, keď direktorium niekoľkých politických strán na čele so slovenskou filiálkou – a tu rád použijem výstižné označenie prezidenta Zemana – pražskej lumpenkavárny, zabezpečilo pre Maticu núdzový režim. Likvidácia vždy prichádzala ruka v ruke s totalitou. Preto pozor.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 25/2015
SI PREČÍTAŤE

■ Chorály života na Vtáčom vrchu – nie všetkým záleží na zdravých lesoch
■ Sedemdesiat rokov od odsunu nemeckého obyvateľstva – hrdza v svedomí
■ Elimar Oldenburský – tichý, melancholický dramatik z kaštieľa v Brodzanoch

Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko – 23. ročník Ako prvý prezident neprevzal záštitu

Irena BERKOVIČOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Z iniciatívy novozámckých matičíarov vznikla v roku 1992 súťaž v písaní textov žiakov základných a stredných škôl o tom, v čom spočíva ich láska k slovenčine a k Slovensku. Matičíari z tohto pekného mesta, kde odpočíva Anton Bernolák, prvý kodifikátor spisovnej slovenčiny, predchodca Ľudovíta Štúra, dobre vedeli a vedia, prečo sa na to podujali. Veď mať rád slovenčinu a Slovensko je práve v tomto meste dosť podstatné. Už aj preto, že na informačnej tabuli Nové Zámky je aj iná – Ersekujvar.

Aj touto súťažou, do ktorej sa tohto roku prihlásilo deväťdesiatšesť škôl z celého Slovenska a ďalší škôlci zo Srbska, z Chorvátska, Maďarska, Rumunska a USA, plní si Matica svoje zákonom dané úlohy: upevňovať slovenské vlastenectvo, zvyšovať národné povedomie Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach, združovať tvorcov a priaznivcov slovenskej kultúry a vedu vo svete.

■ UNIKÁTNE PODUJATIE

Ide naozaj o unikátne podujatie, ktoré sa každoročne začína pri soche Antona Bernoláka. Tentoraz mal v Nových Zámkoch hlavné slovo známy herec a recitátor Juraj Sarvaš, ktorý pripomenul slová básnika: „A či jest väč-

šia v svete povinnosť, než zachovať reč rodičky – matky, ju milovať dedičný jak skvost, ňouž lza sa pyšiť v nedele a sviatky?“

Počet organizátorov už 23. ročníka, ktorý vyhodnotili 4. júna v novozámckom Dome kultúry, ako spomenul v príhovore nový primátor Otokar Klein, bolo deväť. Nás teší, že opäť ministerstvo školstva a kultúry a Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí už tradične medzi nich patria aj Matica slovenská a Vydavateľstvo Matice slovenskej.

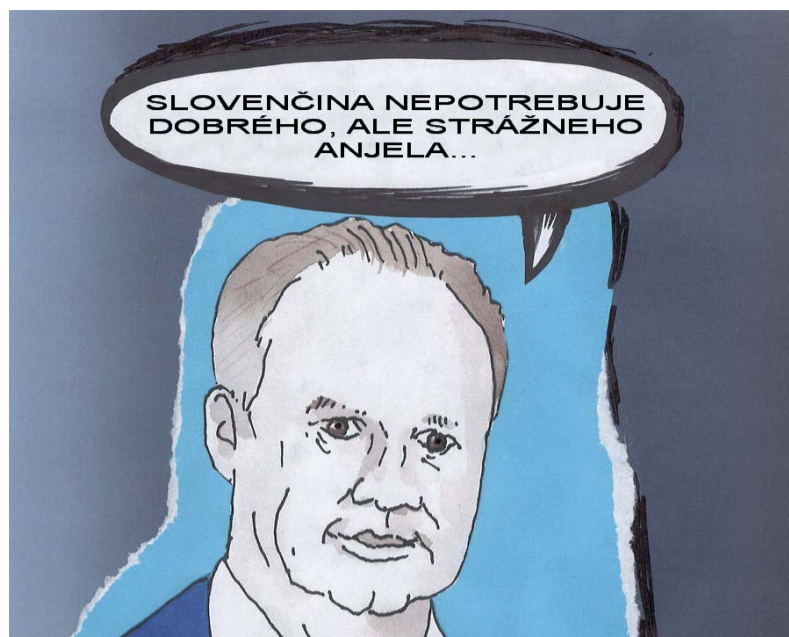
■ VYŠE PÄTSTO PRÁC

Pätnásť členov poroty hodnotilo štyristopäťdesiat prác zo Slovenska a stotri prác zo zahraničia. V štyroch kategóriách udelili päť hlavných

cien, štyri ceny poroty, desiatky čestných uznaní, cenu primátora mesta Nové Zámky, ako aj osobitnú cenu predsedu Matice slovenskej. Ten ju odovzdal Monike Buičekovej zo Základnej školy Josipa Kozarca z Josipoveca v Chorvátsku. Jednu z cien poroty získala aj Enikő Timárová z gymnázia s vyučovacím jazykom maďarským zo Želiezoviec. Napísala, že napriek tomu, že je maďarskej národnosti, Slovensko jej dáva viac. Slovenčina v porovnaní s inými jazykmi jej pripadá ako najúprimnejšia a najpestrejšia.

■ ZAMIETAVÁ ODPOVEĎ

Radosť z vydareného podujatia nemohla skaziť ani odpoveď kan-

celárie prezidenta Andreja Kisku. Ten ako prvá hlava štátu za posledných dvadsať rokov odmietol prijať záštitu nad týmto podujatím. Odmietol „lásku“ nielen detí k slovenčine a Slovensku. Jednej z hlavných organizátoriek Dr. Márii Malperovej, pred-

sedníčke MO MS v Nových Zámkoch, prišiel z prezidentskej kancelárie list, v ktorom sa doslova píše: „Podobných žiadostí v súčasnosti na adresu pána prezidenta prichádza veľké množstvo a práve z tohto dôvodu nie je možné Vám vyhovieť.“

Diskusný klub o horúcich témach našej súčasnosti NA PALETE: TA3 namiesto RTVS

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Na palette

Diskusný klub v bratislavskom hoteli Tatra od tohto roku nesie nový názov Na palette. Moderuje ho tak ako dosiaľ Pavel Kapusta. Horúce témy Komu slúžia naše médiá? a Prežije slovenská kultúra? prilákali do kongresovej sály hotela predovšetkým novinárov a ľudí zaujímavých sa o túto problematiku. A proti zaužívaným zvyklostiam publikum si vynútilo priamu diskusiu s hosťami, ktorá až doteraz prebiehala cez písomne odovzdané otázky.

Hosťami večera boli poslanec NR SR Dušan Jarjabek (Smer-SD), predseda Matice slovenskej Marián Tkáč a podpredseda Slovenskej asociácie novinárov Ľudovít Štefko. Poslanec Jarjabek uviedol, že počas svojej politickej kariéry v súvislosti s kultúrou prežil dva hrozné dni. V roku 1998, keď istá partia zrušila divadlo na Novej scéne a ďalšie kultúrne inštitúcie, a deň, keď sa dozvedel, že bola urobená zmluva o odpredaji budovy nového Slovenského národného divadla, pre ktoré už bolo navrhnuté nové využitie, vrátane obchodov. Iba prejavovaný odpor ľudí zvrátil situáciu, aby

V diskusnom klube vystúpil aj M. TKÁČ.

nová budova SND mohla plniť svoje pôvodné poslanie.

Dušan Jarjabek vymenoval množstvo zákonov prijatých na podporu slovenskej kultúry a zdôraznil, že aj napriek hospodárskej kríze všetky kultúrne inštitúcie existujú. Ako, to už nie je vecou ministerstva kultúry, povedal. Tým vyprovokoval viacerých prítomných, ktorí poukázali na chybnú personálnu politiku napríklad vo verejnoprávnych médiách, lebo si neplnia ciele dané zo zákona. Verejnoprávnosť skôr plní TA3 než RTVS, zaznelo v sále. Ľ. Štefko pripomenul, že síce zákony platia, ibaže bez

možnosti sankcií sú zbytočné. Vidno to na bulvarizácii a vulgarizácii médií, ale aj na divadelných predstaveniach. Poukázal pritom na veselohru Skrotenie zlej ženy v úprave Ľubomíra Feldeka, ktorá obsahuje množstvo obscenností. Podobných príkladov je však viac.

Marián Tkáč s istým sarkazmom poznamenal, že slovenská kultúra prežije, ak nepostavíme diaľnice. Lebo vidiek je nielen konzumentom kultúry, ale sám kultúru tvorí. Ľudia na vidieku majú ešte sviatky a dokážu sa zabávať aj bez televízie. Konštatoval tiež, že na Slovensku chýba duch slovenskosti, ktorý sme zanedbali. Je úlohou Matice napraviť to. Sťažoval sa, že médiá neinformujú pravdivo, nie sú slovenské.

Publikum položilo otázku, či má M. Tkáč zákaz vstupu do televízie, keďže ho nevidno v nijakej publicistickej relácii. D. Jarjabek konštatoval, že vo Výbore NR SR pre kultúru a médiá sa zaoberajú stavom vo verejnoprávnej televízii a vyjadrujú nespokojnosť

s tým, že na obrazovke chýba publicistika. Pritom na každom zasadnutí výboru je prítomný aj jej generálny riaditeľ Václav Mika. Informoval prítomných, že pokus s Havranovou publicistikou nevyšiel. A na mnohé kritické podnety reagoval, že dosiaľ nevzišiel nijaký návrh na odvolanie riaditeľa RTVS.

Diskutéri priznali, že vo verejnoprávnych médiách chýbajú najmä osobnosti slovenského národa, ktoré majú čo povedať divákovi a poslucháčovi. RTVS ich jednoducho prehlíada. Neprináša filmy o slovenskej histórii, nepribližuje Slovensko divákovi.

Parlamentnú kultúru D. Jarjabek prirovnal ku kolbišti. „Dost sa zmenila, nehovorí sa o zákonoch, čo prinesú pre spoločnosť. Ide len o to, kto ako poškodí toho druhého.“ No napriek mnohým kritickým pripomienkam hostia prejavili optimizmus a vieru, že sa stav v slovenskej kultúre a na mediálnom trhu zlepší. Azda po voľbách...

VŠIMLI SME SI

O tom, že metropola východu bude v roku 2016 Európskym mestom športu, rozhodla Medzinárodná komisia Asociácie európskych miest športu (ACES Europe). „Máme tú česť vyhlásiť Košice za Európske hlavné mesto športu roku 2016. Gratulujeme vám k tomuto titulu, pretože vaše mesto je naozaj dobrým príkladom toho, že šport je pre všetkých nástroj zdravia, integrácie, vzdelávania a úcty. A to sú hlavné ciele ACES Europe,“ píše sa v liste organizácie predstaviteľom Košíc.

Ďalšia výzva pre Košice

Metropola východu sa dočkala ďalšieho uznania.

Košice tak po prestížnom prívlastku Európske hlavné mesto kultúry 2013 získali ďalší významný titul. Podľa primátora R. Rašiu majú Košice ako Európske mesto športu 2016 za cieľ prilákať aj prostredníctvom tohto titulu a jeho prezentácie k športovaniu čo najväčší počet obyvateľov. Zaujímavými aktivitami chce mesto získať na športovanie aj ľudí, ktorí doteraz športovali len ojedinele. Deklaruje, že zabúdať nebude ani na sociálne odkázaných ľudí, ktorí budú môcť športovať bezplatne, či na hendikepovaných občanov a seniorov. Mesto chce tiež investovať do športových stánkov, do infraštruktúry, opraviť školské športové areály a vystavať nové moderné športové zariadenia, ktoré budú slúžiť športovcom i verejnosti.

K hlavným športovým podujatiam v roku 2016 v Košiciach bude patriť napríklad Medzinárodný maratón mieru, viaceré mestské behy, plavecká štafeta mesta, cyklistické preteky Košice – Tatry Košice, majstrovstvá sveta v športových tancoch dospelých, Európska liga v basketbale, Svetová liga vo volejbale a vodnom póle či podujatie Športujú mestské časti.

Ak Košice projekt Európske mesto športu zvládnu, dostanú sa do siete Európskych miest športu, pre ktoré Európska únia vytvára programy a grantové schémy na čerpanie finančných prostriedkov aj do športovej infraštruktúry.

(ib)

Výročie Trianonu sprevádzali urážlivé demonštrácie Maďarsko nikdy nebolo celým Uhorskom

Trianonskú mierovú zmluvu, ktorá po prvej svetovej vojne vymedzila hranice Maďarska a Česko-Slovenska po rozpade Rakúsko-Uhorska, podpísali 4. júna 1920 mocnosti Dohody (Veľká Británia, USA, Francúzsko a Taliansko) a predstavitelia Maďarska v paláci Grand Trianon vo Versailles na predmestí Paríža.

Aj keď Maďarsko podpísalo a ratifikovalo Trianonskú mierovú zmluvu, s novým stavom sa nezmierilo. Trianon sa v Maďarsku dodnes chápe ako krivda spáchaná na maďarskom národe. Nový pohľad zaznel iba ak nedávno.

■ HISTORICKÉ HRIECHY

„Za Trianonskú mierovú zmluvu, podpísanú pred deväťdesiatimi rokmi, nesú zodpovednosť aj Maďari,“ vyhlásil podpredseda maďarskej vlády, zodpovedný za národnú politiku, Zsolt Semjén na nedávnom podujatí v rámci Dňa národnej spolupatričnosti v Budapešti. Podľa jeho slov medzi príčinami Trianonu sú aj vtedajšie hriechy (Uhorska) voči menšinám. „Priznajme si, že Trianon bol zapríčinený aj našou chybou, chybou maďarského štátu. Možno to boli až hriechy voči menšinám.“ Tak znie presný citát. Vyhlásenie podpredsedu maďarskej vlády je v Maďarsku politickou novinkou. Tak to vidí (vo svetle nejasností okolo štátneho občianstva) nie celkom legitímny predseda nie celkom legitímnej SMK József Berényi – vo svojej politickej krátkozrakosti zjavne zaskočený novým prístupom maďarskej strany. Výročie Trianonu

však v Maďarsku sprevádzali aj vulgárne protesty ultranacionalistickej a fašizujúcej organizácie Jobik.

Kresba: Andrej MIŠANEK

„Slovenská národná strana nemôže nepozdvihnúť svoj hlas proti divokej iredentistickej manifestácii 7. júna 2015 pred oficiál-

nym zastupiteľským úradom SR v Budapešti a odsúdiť ju. Hlúpe urážky, hanobenie nášho štátu a národa určite neprospievajú dobrým susedským vzťahom medzi našimi národmi, najmä keď sa takéto konania dopúšťajú mladí ľudia. Isto, všade sa nájdu extrémisti, ktorí si často ani neuvedomujú, čo svojim konaním spôsobujú,“ hovorí sa vo vyhlásení SNS, ktoré podpísal jej podpredseda a historik Anton Hrnko. Ďalej vo vyhlásení tvrdí, že štáty a vlády by im nemali dávať priestor a podnecovať ich konanie, napríklad výchovu a vzdelávaním, ktoré skresľujú význam udalostí z minulosti.

■ VÍTAZI A PORAZENÍ

Slovensko a Maďarsko spoločne i samostatne čelia výzvam, ktoré v niektorých smeroch pripomínajú výzvy spojené s osmanským nebezpečenstvom po roku 1526. Napokon, v dejinách sa dajú vždy pomerne ľahko nájsť víťazi a porazení, oveľa ťažšie sa však v nich hľadá spravodlivosť. Trianon znamenal pre Maďarov tragédiu a zraňovanie, pre nás šancu, ktorú sme využili. Bolo to však už takmer pred sto rokmi.

Ján ČERNÝ

Z Bruselu nedovedia na realitu

Eva ZELENAYOVÁ

Približujúci sa záver volebného obdobia možno vidieť na správaní sa politických subjektov. Každý chce upútať pozornosť voličov, každý z nich sa usiluje ponúkať to, čo tu ešte nebolo, ale akosi obchádza spoločenskú objednávku. Tá jednoznačne poukazuje na nebezpečenstvo straty identity nielen slovenského národa, ale celej európskej civilizácie. Lenže pre relevantné politické strany to nie je problém. Aspoň z ich verejných vyjadrení to možno takto čítať. Jedinou stranou, ktorá sa chopila iniciatívy zastaviť prílev imigrantov do Slovenskej republiky, je Ľudová strana Naše Slovensko. Spustila petíciu proti rezolúcii Európskeho parlamentu, na základe ktorej by Slovensko malo prijať 785 utečencov. Svoj postoj zdôvodňuje tvr-

dením, že „v čase, keď EÚ bojuje s vysokou mierou nezamestnanosti a so stupňujúcimi sa sociálnymi nepokojmi zapríčinenými neeurópskymi menšinami, je takéto rozhodnutie Európskeho parlamentu pre tradičných Európanov doslova likvidačné“.

Za rezolúciu EP hlasovali europoslanci zo Slovenska naprieč politickým spektrom, proti boli iba Jana Žitňanská (NOVA) a Richard Sulík (SaS). Akoby si tí, čo s ňou súhlasili, nevšimli, že ich materské strany na Slovensku vyjadrujú nespokojnosť s prílevom azylantov, dokonca predstavitelia vlády i jej predseda v tejto súvislosti hovoria o istom bezpečnostnom riziku pre Slovensko. Anna Záborská dokonca pri utečencoch rozlišuje, či ide o kresťanov alebo

moslimov, a akosi jej uniká, že ide najmä o masové sťahovanie sa ľudí z moslimských oblastí. A to nemôže byť náhoda.

V médiách sa objavujú rozličné názory, ba porovnanie

KOMENTÁR

dnešného stavu európskej spoločnosti s pádom Rímskej ríše. Všeobecne sa za príčinu jej zániku považuje úpadok morálky a sťahovanie národov. Rovnaký proces sa v Európe uskutočňuje aj dnes, ibaže perspektíva súčasného európskeho obyvateľstva sa ukazuje v oveľa horšom svetle. V tom je obrovský rozdiel medzi starým Rímom a dnešnou Európou. Keď Konštantín Veľký v roku 313 Milánskym ediktom povolil kresťanstvo

ako štátne náboženstvo, položil tým základy prežitia európskej civilizácie. Na kresťanských základoch organizovaná spoločnosť odolala mnohým tlakom zvonku. Až Francúzska revolúcia skončila s autoritou Boha a jej následkom čelíme dodnes. Sekularizácia verejného života došla tak ďaleko, že uznaním gender ideológie ako štátnej doktríny popierame ľudskú prirodzenosť. Európska civilizácia sa pádom Ríma dokázala skonsolidovať na kresťanskom princípe. Ak Európu ovládnu islamisti, na čom bude stavať svoju budúcnosť?

Základnou otázkou Európy i Slovenska teda zostáva, ako sa postaviť k výzvam súčasnosti? Katolícka cirkev sa v ostatných rokoch začala intenzívnejšie angažovať za rodinu. Vlni sa v Ríme uskutočnila mimoriadna biskupská synoda o rodine a tohto roku na jeseň bude pokračovať riadnou a jej témou bude Povolanie a poslanie rodiny v cirkvi a v súčasnom svete. Lebo je zjavné, že atomizácia spoločnosti nezaručuje jej stabilitu a bezpeč-

nosť. Vládny Smer síce hlasoval za ústavný zákon o rodine, ale súčasne do bodky splnil svoj záväzok z programového zamerania na volebné obdobie 2012 – 2016 „vo všetkých legislatívnych návrhoch cieľavedomejšie presadzovať princípy rodovej rovnosti, posilniť jej inštitucionalizáciu a systematicky monitorovať jej vývoj v SR“. Paradoxne sa nachádza v časti o rodine.

Strany rady deklarujú silné Slovensko. Najnovšie aj SNS v košických programových tézach. Lenže nič konkrétne sa v nich nedá dočítať. „Prijať komplexný program rodinnej politiky“ je ničnehovoriaca fráza. Navyše SNS sa neangažuje v nijakých podporných programoch pre rodinu. „Prijať zákon o zákaze nosenia burky a zákaze výstavby minaretov“ je len chabý prisľub do budúcnosti. Ani jedna strana dosiaľ nepovedala, ako zvrátiť retardáciu systému, ktorý celkom zjavne hodlajú nahradiť prisťahovalci svojím. Tam, kde sa už usadili, jasne dávajú najavo, čo „starych“ Európanov čaká.

Načo sú nám zástupné problémy

Maroš M. BANČEJ

Nielen v ostatnom čase, ale takmer celú poslednú dekádu rokov mám pocit, že pravidelne, keď sa objaví celospoločensky horúca téma, vyrazia do boja publicisti, ktorí nás začnú zásobovať zástupnými problémami. Ide napríklad o umiestňovanie rómskych detí do zvláštnych škôl. Autor z celej kauzy obviní majoritu, pričom sa elegantne vyhne faktu, že v prvom rade ide o postoj rodičov dotýčaných detí, o ich ľahostajnosť, často parazitický spôsob života a totálny nezájum zlepšiť si vlastným pričinením sociálne podmienky. Skrátka, o právach sú poučení mimoriadne kvalitne, ale povinnosti im nič nehovorí. Hlavne že sa podsúva názor o vine (zatiaľ) majoritnej spoločnosti, ktorá pri najmenšom zaváhaní či problémoch má čo do činenia so sociálnymi pracovníkmi,

prípadne s orgánmi činnými v trestnom konaní. Vzápätí nasledujú články o homofóbii, z ktorých bežný občan tohto štátu vychádza ako xenofóbny a navyše tmársky, rozumej nábožensky zaťažený jedinec, ktorý nedopraje

POZNÁMKA

homosexuálnej menšine manželský zväzok a následne adopcie. Nijaké exaktne podložené argumenty, vyjadrenia napríklad tých, ktorých sa celá vec týka z jednej či z druhej strany. Emotívne vypäté články väčšinou iba nálepkujú starými dobrými nálepkami všetkých prípadných odporcov. Keď niekto z homo tábora urobí prešlap, napríklad slečna Schlesingerová s jej protikresťanskými výpadmi, o ktorých sme na stránkach SNN písali, tak kor-

porátna tlač a pridružené médiá celú kauzu tichučko zametú pod koberec.

Nedávno som sa dočítal, že je potrebné zmeniť náš postoj k ženám, vykonávajúcim takzvané najstaršie remeslo na svete. Jednoducho že si svoju cestu zvolili samé, a tak ich máme rešpektovať, nehaniť ich, nemať k ich profesii negatívny postoj, skrátka že ich máme „slniečkovo“ prijať do nášho sveta a pomáhať im v prípadných ťažkostiach. Autorka sa pritom šikovne vyhla téme pasáci, drogy, drogová trestná činnosť a ťažké zdravotné riziká, ktoré s prostitúciou súvisia. Najmä že dotyčné ženy nesmú byť nejakým, mne neznámym spôsobom diskriminované.

Na východ od našich hraníc prebieha v podstate vojnový konflikt, kde za dobrých považujeme mužov

s nacistickými odznakmi bývalej SS divízie Galizien a za tých zlých ľudí, ktorí nechcú nič iné, iba v pokoji žiť svoj každodenný život, hovoriť svojim rodným jazykom a nebať sa, že im v noci vtrhne do domu samozvané komando platené volajakým oligarchom, ktorý má nota bene prinajmenšom ešte jeden zahraničný pas.

Po celej Európe znejú poplašné tamtamy, že čoraz silnejší príval migrantov zmení náš životný priestor na niečo, čo si momentálne nevieme ani dosť dobre predstaviť. Lenže bojovníci za multikultúrnu a „slniečkovo“ zajtrajšky súkajú jednu zástupnú tému za druhou – sexuálna výchova pomaly aj v materských školách, rodová rovnosť, najnovšie solidarita s... prostitútkami. Ešte zrejme majú v talóne eutanáziu, vrátane eutanázie detí, a potom príde rad aj na pedofíliu. Ani títo diagnostikovaní jedinci predsa nemôžu byť utláčani, čo ostatne minulý rok pomerne jasne naznačili svojou účasťou na Dúhovom pochode v Prahe. Zástupné témy v médiách skrátka plnia úlohu orchestra na Titanicu. Na hornej palube sa hrá a do podpalubia sa valí voda.

AKO BOLO, ČO BOLO

V 13. – 14. dvojčísle Slovenských národných novín som uviedol causerie O konci strachu v Spišskej Novej Vsi. Inšpirovalo ma sedemdesiate šieste výročie Malej vojny, ktoré si pripomenuli v tomto meste. Udalosť obohatila konferencia, na ktorej historici Ján Mitáč, Pavel Mičianik, Vojtech Kárpáty, Ondrej Podolec, Ján Petřík, Ferdinand Vrábek a Peter Jašek priniesli nové fakty z tohto obdobia. Martin Lacko priblížil osudy ľudí, ktorí po vojne trpeli za to, že bránili vlasť. Medzi nimi menoval aj JUDr. Jozefa Pichonského, ktorého som v článku spomenul. Na čo sa ozval jeho syn a poslal mi otcove pamäti. V nich sa píše, že keď Maďari 15. marca prepadli Podkarpatskú Rus, prekročili aj slovenské hranice. Veliteľ michalovskej posádky plk. Kotík oznámil dôstojníkom: „No, Slováci. Nás jste vyhnali, dělejte si sami!“

Žandári na hraniciach volali o pomoc. Aktivní dôstojníci nechceli riskovať život. Za veliteľa určili najmladšieho „záložáka“ podporučíka Pichonského, ktorý s čatou

Komu stále prekáža história Malej vojny

Peter VALO

s tromi ľahkými guľometmi vyrazil na hranice, kde zúrila prestrelka. O pár dní prišiel maďarský vojak s bielou zástavou. Navrhol vyjednanie. Tak sa Pichonský stretol v hostinci pod Červenicom s maďarským plukovníkom, ktorý neveril, že bojuje proti podporučíkovi, a vypytoval sa na hlavného veliteľa. V rozhovore ppr. Pichonského uisťoval, že Maďarsko uznáva Slovenský štát. Maďari sa tešia, že sa Slováci zbavili českého jarma a nič nepre-

káža tomu, aby naše národy žili v najlepšej zhode. Podporučík mu povedal, že hranica nie je na vršku Červenica, ale dole pod lesíkom, preto by sa mali stiahnuť. Plukovník vydal rozkaz

u nich dokumenty, ktoré dokazovali, že Maďari plánovali postúpiť až k Popradu. Po uzavretí mieru sa Pichonského rodná obec ocitla na okupovanom území. Šesť rokov ostal

slovenskí vojaci, od španielskej vojny až po pád Berlína. Zamĺčali však hrozby, za akých vznikala prvá Slovenská republika, i to, že sa pre Slovensko vojna nezačala „poľským ťažením“, lebo svoje hranice muselo proti agresívnym susedom brániť už v čase, keď ešte samostatným nebolo. O poľskej agresívnej politike voči ČSR či neskôr Slovenskej republike, ako aj o útokoch poľskej armády v novembri 1938 sme sa od nich nedozvedeli nič, práve tak ako o výpadoch maďarských teroristických komand a maďarskej agresii v marci 1939. Asi sa niekomu stále nehodí fakt, že práve agresívni susedia vohnali rodiaci sa štát hlbšie do područia Hitlerovho Nemecka. Bez toho by sa ďalšie dianie mohlo vyvíjať ináč. Obrana Slovenska v týchto rokoch patrí medzi najsvetlejšie miesta našich dejín. Do koncepcie Leškových diskutéro sa zjavne nehodila. Žeby pokračovali v pražskej koncepcii dejín, podľa ktorej by sme sa mali hanbiť za to, že sme chceli prežiť?

na Slovensku sám bez rodiny. Mladý štát ocenil jeho činy. Po vojne sa stal obeťou ŠtB a ak chcel prežiť, musel si, ako mnohí iní, prerábať životopis.

Hrdinstvo pri obrane Slovenska bolo za Benešovho a i za Gottwaldovho režimu nežiaduce. Zdá sa, že u niektorých historikov to platí dodnes. V televíznej relácii SK DEJINY debatoval Marián Leško s Jozefom Bystrickým a Marekom Syrným. Vymenovali bojiská, na ktorých sa ocitli

NA OKRAJ

Aj ten, kto stále považuje Slovenskú národnú stranu za nacionalistický prežitok, ba aj ten, komu je všetko národné cudzie, musí uznať, že SNS sa na našej politickej scéne správa zrazu celkom inak ako v čase, keď jej predseda volal národ „do tanok“, že chrapúnstvo, vnútorné súboje a rozličné kšefty vymenila za kultúrovane spravanie sa a za ciele, ktoré majú logiku a ktoré ju charakterizovali celé desaťročia od jej vzniku ešte v predminulom storočí.

Národnári bodujú

Aj vďaka tomu, či najmä preto získava na popularite. Boduje. Pri tom netreba len porovnávať percentá jej popularity pred niekoľkými rokmi a dnes. Tie nemusia byť veľmi rozdielne. Má však šance stať sa parlamentnou stranou a podstatne sa mení aj zloženie jej priaznivcov: krikľúňov nahradzuje národné uvedomelý občan a najmä mladá slovenská inteligencia. To je veľkánky prísľub do budúcnosti. Aj predvolebnej.

Zaujímavé sú najmä programové ciele, ktoré chce presadzovať. Spomeniem len tri z nich. Zamedzenie „umelej výroby“ živnostníkov – mnohé výrobné a stavebné podniky chceli takto ošklbať štát na sociálnych a daňových odvodoch a preniesť povinnosť na „živnostníka“, ktorý leďva stíhal platiť povinné minimum – čo sa mu, samozrejme, vracia pri chorobe a najmä pomstí v dôchodku. Ak sa národné hospodárstvo zbaví takto „vyrobených“ živnostníkov, oveľa ľahšie sa presadia úľavy pre skutočných remeselníkov a drobných podnikateľov, priveľmi zatažených odvodmi a komplikovaným papierovaním, často presahujúcim ich schopnosti. Zložitejší a pre politikov oveľa menej populárny bude ďalší cieľ SNS: Každý musí zdokladovať svoj majetok nad pol milióna eur, pričom majetkové priznania nemôžu byť také všeobecne ako dnes, keď sú vlastne bohapustou formalitou. Vysokým cieľom SNS je, aby všetky prírodné zdroje, vrátane energie a jej sietí, boli národným bohatstvom, ktoré nemôže vlastniť nijaká súkromná spoločnosť. Spravovať ich má štát poverenými špičkovými odborníkmi, a nie nastrčené figúrky delegované vládnucimi stranami.

Aký to rozdiel v programoch jednej a tej istej strany v rozpätí piatich rokov! Navyše ak na svojom programovom zjazde namiesto urážok vyjadri obdiv Maďarom, ako si dokážu podporovať domáce podnikanie.

Ján ČOMAJ

Nie sme tu odvčera

Tak sa volá kniha Antona Semeša (vyd. International Association Semmes, 2015), na ktorú treba upozorniť. Autor (v rokoch 1950 – 1964 pracovný tábor v uránových baniach Jáchymov, v rokoch 1970 – 1990 viedol katolícky samizdat) prináša súbor menej známych dokumentov, ktorými chce posunúť dejiny Slovanov a tým aj starých Slovákov (Slovenov) o niekoľko storočí dozadu. Hoci tá snaha môže byť sporná, niektoré myšlienky autora by nemali padnúť do zabudnutia. Z listu pápeža Jána X. z roku 935 kráľovi Dalmácie Tomislavovi autor vyvodzuje, že Slovania prijali kresťanstvo už v čase apoštolov Petra a Pavla. Z diela Marka Aurélia mu logicky vychádza, že už v 2. storočí nežili v Karpatskom oblúku a Podunajsku kmene barbarov, ale Venedi, teda Sloveni, a obyvali územie až po severné Taliansko, teda aj Venezuu, Benátky.

(jč)

S Miroslavou GRŽINIČOVOU, predsedníčkou Matice slovenskej v Rijeke
Keď je mesto v júni biele ako v zime

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Foto: autor

Rijeka v chorvátskej Prímorsko-goranskokotoranskej župe je jedno z najdôležitejších prístavných miest – a nielen na Jadrane. Nečudo, že práve tam koncom júna v rámci prehlbovania hospodárskych kontaktov a hľadania nových možností na spoluprácu smerovali kroky predstaviteľov našej zastupiteľskej misie v Záhrebe, veľvyslancu Juraja Priputena a ekonomických diplomatov, ale aj reprezentantov Žilinského samosprávneho kraja, ktorí tu hľadali konkrétnu náplň na imperatívy ekonomických výziev súčasnosti. Diplomatiek a hospodárske kontakty a rokovania málokedy nedoplnia aj spoločenský program. Popri prehliadke nového letiskového terminálu v ňom tentoraz dominovala najmä vernisáž výstavy Apoštoli Slovanov v Štátnom archíve v Rijeke, ktorej výtvarnú časť tvorili diela členov Umeleckej besedy slovenskej. Na jej úspešnom uvedení sa výraznou mierou podieľali aj agilní miestni matičiari, ktorých vedie Miroslava GRŽINIČOVÁ.

Miroslava GRŽINIČOVÁ

• V našom týždenníku sa k matičnej organizácii v Rijeke takmer vždy pridáva prívlastok aktívna. Pochvalné prívlastky zaznievali aj vlani, keď ste si pripomínali dvadsiate výročie činnosti a my sme uverejnili bilančný článok o vašich rôznorodých aktivitách, ktorými ste v našom krajanskom zahraničí na seba celkom oprávnené upozornili. A opäť máme možnosť stretnúť sa a bez zveličovania konštatovať, že ste opäť zabodovali...

Veru, dobre mi padlo, keď na prijatí slovenských predstaviteľov županom prímorského regiónu Zlatkom Komadinom a starostom Rijeke Vojkom Obersnelom zaznelo, že naša matičná organizácia sa výrazne zapisuje do kultúrneho života nielen v Rijeke, v župe, ale aj v širších chorvátskych dimenziách. A pokiaľ ide o spomínanú vernisáž a výstavu, urobili sme, čo bolo v našich silách. Pomohli sme pri inštalovaní, naša spevácka skupina Slovenka účinkovala na jej otvorení,

pripravili sme pohostenie pre návštevníkov a sami sa potešili z pekných obrazov a zo sóch slovenských umelcov. O to radšej sme ich potom niektorých privítali medzi sebou v našich matičných priestoroch na Korze.

• Korzo, najrušnejšiu promenádu Rijeke, po tieto dni zaplnili vynachádzavé reklamné pútače – skutočné plachetnice – s názvami jednotlivých oblastí Prímorsko-goranskokotoranskej župy, ktoré napovedajú, že tradičné Dni mora sú za dverami a s nimi začiatok letnej turistickej sezóny. Využívate aj vy túto hlavnú tepnu na svoje zviditeľnenie?

Nie až tak veľkolepo, ale aj my využívame Korzo na propagáciu našej činnosti. Práve tu sa odohráva koncom augusta väčšina trojdňového programu Dni slovenskej kultúry, kde vystupujú naše súbory, speváci, predstavujú sa naši amatérski výtvarníci, propagujeme naše aktivity, ale aj gastronómiu, osvetu a tradície i súčasnosť Slovenska, keďže podujatie je spojené s pripomenutím si pamiatky Milana Rastislava Štefánika aj prijatia Ústavy SR.

• Koľko Slovákov žije v tomto regióne a koľkí sa aktívne zapájajú do práce v Matici?

Podľa oficiálnej štatistiky žije v Rijeke pol stovky Slovákov, v celej župe stovdvašesťdesem. Bohužiaľ, k nám do Matice prichádza okolo dvadsať Slovákov, čo sú aktívni. Cestu si k nám nachádzajú aj domáci Chorváti. Netrápi nás ani tak počet ako skutočnosť,

že sú to väčšinou ľudia nad päťdesiat rokov a vyše, naše rady by sa mali výraznejšie omladiť. Mladých potrebujeme ako soľ. Pre deti Slovieniek napríklad už dlhšie pripravujeme popularizačný kurz Po slovensky odmalička, lebo zachovať si reč je v tomto prostredí asi to najdôležitejšie.

• No, videli sme tunajšiu mládež a málokde vo svete sa vie tak bujaro radosť. Veď mesto je celé biele, akoby ho zrazu zasypal sneh, a plné aj iných nevábných stôp a špiny po sprievodoch budúcich matulantov, ktorí začiatok akademického týždňa vítali naozaj nespútanou veselou a nevďaným bengálom...

Rozlíčku so školou vnímajú skutočne svojsky. Celí pomaľovaní sa polievajú kadečím a posypávajú múkou. Ulice mesta sa zmenia na mazľavú kašu a nielen na schodoch, ktorých je v meste požehnané, si treba dávať pozor,

Chorvátske prístavné mesto Rijeka po tieto dni.

O ČOM JE REČ

Ak bude niekto ustavične omieľať, že Rusko je krajina, kde žijú iba agresori, medvede a vlci na motorkách, neznamená to ešte, že v nás automaticky vyvolá nadšenie a obdiv k súčasnej vládnej moci na Ukrajine. Naopak, skôr to ešte povzbudí prirodzený záujem o to, čo sa v skutočnosti deje v samotnom Rusku, aké knihy a noviny tam vychádzajú, aké filmy sa nakrúcajú a čo vysiela tamjšia televízia vo svojom spravodajstve. Sme azda v zajatí ruskej propagandy, ak nás poburuje to, čo hneď za našimi hranicami stvárajú ozbrojenci zgrupovaní v tzv. Pravom sektore, keď naprávajú hlavy tým, čo neprejavujú dosť nadšenia v protiruskom smerovaní Ukrajiny? Podľahli sme vari štvárym vysielačkám (tentoraz z Východu), keď sa pýtame, prečo sa niekde môžu pýchať aj navzájom zabíjať motokárske gangy a iným sa bráni položiť vence na hroby tých, čo padli za ich aj za našu slobodu? Museli by sme ochorieť na stratu pamäti a nič nevedieť o tom, ako sa to všetko v Ukrajine začínalo a prebiehalo, čo sa stalo v budove odborov v Odesse a akí zverbovanci tam dnes bojujú za celistvosť svojej krajiny. Myslim najmä na dobrodruhov a zločincov, kto-

rých sfanatizovala protiruská propaganda. Čo si máme myslieť o tom, že ukrajinská vláda povoláva do svojich služieb aj žoldnierov z celého sveta? Ako to, že takmer päťdesiatmiliónový národ nedokáže sformovať primeranú akčnú armádu z vlastných brancov? Je vari možné vážiť si človeka (a neskôr mu povedzme aj klásť vence na hrob), ak bojuje za

rov... Píše o tom americký spisovateľ George Brown Tindall v knihe Dějiny Spojených štátů amerických. Koľko stojí Ukrajincov zabitie jedného separatistu, nevedno, asi je to ešte vojenské tajomstvo. Možno nám o tom raz porozprávajú pani Dzurinda alebo Mikloš, keď postaví ekonomiku Ukrajiny na vlastné nohy a vráti sa zo svojej ušľachtilej misie.

Odkiaľ vietor fúka...

Rudolf SLEZÁK

cudzie záujmy, nemá nijakú ideu a na chlieb si dokáže zarábať iba zabíjaním a so zbraňou v ruke? Kam sa podelo vlastenecké nadšenie mladých patriotov, ktorých si pamätáme z čias Majdanu, no dnes sa vyháňajú svojej vlasteneckej povinnosti? Je Ukrajina skutočne taká bohatá krajina, že si môže dovoliť najímať žoldnierov – a nielen do armády...?

V čase, keď vrcholila vojna vo Vietname, štatisti vyrátali, že zabitie jedného nepriateľského „rákosníka“ vyjde USA na 322 tisíc dolárov. Je v tom zarátaný aj výstroj vojaka od šnúrok na topánkach až po čapicu. V rámci boja proti chudobe stálo na osobu päťdesiattri dolá-

Pán prezident Porošenko najal aj iných odborníkov – takých, ako je Jaroš, Saakašvili, McCain..., o ktorých svet už veľmi dobre vie, akí sú to „peacemakeri“ a čo môžeme od nich očakávať. Tiež veľmi dobre vieme, ako a zásluhou koho sa pani Porošenko, Jaceňuk, Turčinov dostali k moci. Vždy, keď počujem ich mená, spomeniem si na Margaret Thatcherovú. Tá v memoároch Roky na Downing Street na príklade Michaila Gorbačova opisuje, ako to v politike chodí: „Vedela som, že budeme musieť citlivo spracúvať a podporovať nastupujúcu generáciu politikov. Ja som sa zamerala na Gorbačova, lebo som niekoho, ako je on, hľadala. To, čo

aby nedošlo k úrazu a zlomeninám. Upratovacie čaty túto „zimnú premenu“ potom zmývajú cisternami a hadicami, ale treba povedať, že to zvládnú pomerne rýchlo. Čo asi my starší nezvládame, je fakt, že mládež pri tejto zábave je neraz akoby spustená z refaze a dosť pri tom aj konzumuje alkohol, nad čím privierame oči. A to by sme nemali dovoliť...

• Tak teda spomeňte to, na čo ste hrdí.

Hrdí sme na to, čo sme dosiahli v tomto prostredí, a dúfam, že v tom budeme môcť pokračovať a našu činnosť rozvíjať. Naozaj to nie je ľahké. A nielen preto, že sme ako chudobná fara – bez peňazí a bez prostriedkov. Že väčšinu aktivít robíme za svoje. Máme síce priestory na Korze, ale tie, čo sme mali predtým, boli, zdá sa, vyhovujúcejšie. Dakto by oponoval, čo chcete, veď ste v samom srdci mesta... Ale tu napríklad nemôžu naši folkloristi nacvičovať – na hluč sa potom sťažujú naši susedia. Museli sme im na nácvik nájsť iné miesto. A to nás onedlho v Rijeke čaká Etnoprehliadka, prehliadka Zväzu Slovákov, spomínané Dni kultúry, Kovačický október, jarmok v Békešskej Cabe...

• Takže si neoddychnete?

Ako? Len čo sa blíži leto, ľudia už čakajú, pýtajú sa na program, ktorý pripravíme.

• Čo je jeho najväčším magnetom?

Slovensko.

Generál Dragoľub D. MIHAILOVIČ

Poprava veliteľa srbských četníkov D. Mihailoviča v roku 1946 bola nezákonná

História opäť rozdelila Balkán

Rozhodnutím Vyššieho súdu v Belehrade zo 14. mája 2015 vo veci rehabilitácie generála Dragoľuba Dražu Mihailoviča (1893 – 1946), veliteľa Juhoslovanského vojska vo vlasti v rokoch 1941 – 1945, ľudovo pomenovaného „četnici“, čo boli tradiční srbskí geriloví bojovníci bojujúci v čatách, sa do srbského politického i spoločenského diskurzu opäť dostala história. Verdikt súdu, že rozsudok politického súdneho procesu z roku 1946 je neplatný, oživil rozdelenie srbskej spoločnosti a staré vášne nielen v Srbsku.

Od nášho stálego spolupracovníka Martina JARINKOVIČA

Po porážke Juhoslávie silami Nemecka, Talianska a Maďarska v apríli 1941 bola Juhoslávia rozdelená. Prakticky od začiatku okupácie sa začal najmä v Nemcami okupovanom Srbsku a Srbmi obývaných lokalitách Bosny a Hercegoviny, pričlenenej k Chorvátsku, ozbrojený odpor proti okupantom. Lokálne bojové formácie v Bosne i v Srbsku sa neskôr formálne začlenili pod velenie Dragoľuba Mihailoviča, dôstojníka juhoslovanskej armády, účastníka balkánskych vojen a prvej svetovej vojny, ktorý počas svojej kariéry pôsobil okrem iného aj ako vojenský atašé v Prahe a Sofii.

■ VELITELIA ODBOJA

Po kapitulácii juhoslovanskej armády Mihailovič v oblasti Ravna Gora v juhozápadnom Srbsku začal zhromažďovať četnícke oddiely, neskôr oficiálne nazvané Juhoslovanské vojsko, vo vlasti. Exilová vláda aj Spojenci ho uznali za vodcu odboja. Po napadnutí ZSSR vstúpili do hry komunistami organizované partizánske jednotky, pričom treba pripomenúť, že dovtedy juhoslovanskí komunisti rešpektovali nemecko-sovietske spojenectvo uzavreté paktom Molotov – Ribbentrop. Medzi partizánmi bojujúcimi pod internacionalistickými heslami a komunistickou zástavou a monarchistickými veľkosrbskými četníkmi vzniklo otvorené nepriateľstvo. Vojna na území Juhoslávie sa tak stala občianskou vojnou. Komunisti si svojim bojovým nasadením proti okupan-

tom, pri ktorom nebrali ohľad na straty a utrpenie domáceho obyvateľstva, časom vyslúžili uznanie u západných spojencov. Po tom, čo Josip Broz Tito prevzal iniciatívu boja proti Nemcom, Spojenci uznali za lídra odboja jeho. Mihailovič na rozdiel od Tita stratil ich dôveru svojou taktikou odkladania rozhodujúceho boja s Nemcami na okamih očakávaného vylodenia Spojencov na Balkáne, ku ktorému však napokon nikdy nedošlo.

Podľa Mihailoviča komunizmus predstavoval väčšiu hrozbu než nacistickí okupanti, o ktorých porážku, ako predpokladal, sa postarajú Spojenci. Mihailovič kalkuloval, že dovtedy musí vyčistiť terén od partizánov. Do novej kolaborácie D. Mihailoviča s Nemcami nebudeme zachádzať, keďže v tomto sú historici dodnes nejednotní. Isté je jedno, vojna všetkých proti všetkým na území Juhoslávie bola krutá a zločinov sa v nej dopustili všetky bojujúce strany. Víťazne z nej vyšli komunisti. Povojnové účtovanie víťazov bolo drastické. Podľa niektorých zdrojov si len v Srbsku povojnové represálie vyžiadali údajne až do päťdesiat tisíc životov. V tomto dobovom rámci sa odohral aj súdny proces s D. Mihailovičom.

■ SÚDNA FRAŠKA

Dragoľuba Mihailoviča zatkli 13. marca 1946. Vo väzení bol vystavený mučeniu. Samotný proces trval od 10. júna do 11. júla 1946. Rozsudok vyniesli 15. júla 1946 a popravu vyko-

nali vzápätí – 17. júla 1946. Jeden z navrhovateľov prof. Oliver Antič (právny poradca prezidenta Nikoliča) v procese rehabilitácie, ktorý inicioval s vnukom D. Mihailoviča v roku 2006, vo svojej argumentácii zverejnenej v srbskom týždenníku Nedeljnik poukazyval na skutočnosť, že politický proces s Mihailovičom bol fraškou. Mihailovič mal na prípravu obrany len desať dní, pričom samotný proces trval mesiac. Dva dni po vynešení rozsudku, ktorý odsúdenému ani v písomnej forme nedoručili, ho bez práva na odvolanie popravili. Skutočnosť, že rozsudok v písomnej podobe bol dopracovaný až rok po vykonaní popravy, aj to v troch odlišujúcich sa variantoch, ohodnotil Antič z hľadiska práva ako vraždu. Vyšší súd v Belehrade zohľadnil argumentáciu navrhovateľov a vyniesol verdikt, podľa ktorého je rozsudok z roku 1946, ktorým Mihailoviča odsúdili na smrť, neplatný. Proces z roku 1946 bol neférový a Mihailovič je najnovším rozhodnutím rehabilitovaný. Rozhodnutie sa podľa súdu vzťahuje len na otázku spravodlivosti procesu, nevzťahuje sa na rehabilitáciu ravnogorského hnutia ako celku. Súd tiež nerozhodoval o tom, či Mihailovič bol, alebo nebol vojnový zločinec a kolaborant.

■ REAKCIE NA VERDIKT

Z politikov verdikt privítali len Vuk Drašković či Vojislav Šešelj, rôzne národné a veteránske organizácie. Skryto podporné stanovisko

vydala Srbská pravoslávna cirkev, ktorá verí, že rozhodnutie prispeje k srbskému národnému zmiereniu. Aktuálna politická reprezentácia sa k novému súdnemu výroku vymedzila neutrálne až odmietavo. Búrku nevlode vyvolal v Chorvátsku. Pre chorvátske médiá ho negatívne okomentovali prezidentka, ministerka zahraničných vecí či minister spravodlivosti. Rozhorčenie vyjadrili aj predstavitelia bosnianskych politických strán v Srbsku a bosnianski predstavitelia Bosny a Hercegoviny.

Rozhodnutia, ktorými sa naprava nespravodlivosti komunistických represálií proti jednotlivcom, treba vnímať pozitívne. Rovnako ako očisťovanie interpretácie histórie od násosov ideologických falzifikácií. Mihailoviča nemožno vnímať ako prívrženca nacizmu či fašizmu, aj keď mu to komunisti zlomyseľne pripisovali, pričom otázka jeho kolaborácie, resp. interpretácie o údajnej kolaborácii s okupantmi, je stále otvorenou otázkou na výklady historikov. Problém rozhodnutia súdu spočíva v tom, že rehabilitoval historickú osobnosť bez ohľadu na meritum veci, teda aby sa vyjadril k skutočnosti či obvinenia, z ktorých bol obvinený, sú relevantné. Vari aj preto sa bude rozhodnutie súdu zjednodušene vnímať ako paušálne rehabilitovanie četníckeho hnutia, ktoré však má na svedomí aj zločiny proti ľudskosti spáchané na Chorvátoch, Bosniakoch i samotných Srboch. Zbaviť formálnej zodpovednosti za ne najvyššieho veliteľa Juhoslovanského vojska vo vlasti generála D. Mihailoviča je nemožné.

Česká koruna stráca na hodnote viac ako spoločná euromena Euro je nová zbraň českého prezidenta

Český prezident Miloš Zeman je vždy v pozícii toho, kto určuje tému. Prezidentskú kampaň vyhral tým, že bez okolov nastolil trvalú znepokojujúcu tému v českej verejnosti – sudetonemeckú otázku. Podobnou razanciou pokračuje Miloš Zeman od nástupu do úradu: zapísal sa jednoznačným postojom proti Palestíncom na prospech Izraela, napriek masívnej kritike absolvoval cesty do Čínskej ľudovej republiky a do Ruskej federácie a pokiaľ ide o Slovensko, vo vzťahu k sankciám a Ruskej federácii si podal ruku s predsedom slovenskej vlády.

Dušan D. KERNÝ – Foto: zdroj internet

Tentoraz určil tón budúcej kampane o prijatí euromeny zas ako prvý a opäť je zjavné, že hovorí na prospech podnikateľskej sféry, keď v otázke českého prijatia eura zreteľne oddeľuje zrno od pliev. Kým celá ostatná Európa sa zaoberá gréckou krízou a jej následkami, Česi dostali od prezidenta naliehavé odporúčanie na prijatie eura. Nebol by to prezident Zeman, aby nenasmeroval doterajšiu, väčšinou emocionálnu debatu v Čechách o eure do roviny racionálnejších – teda najmä jeho – Zemanových argumentov. Pre slovenskú verejnosť je zaujímavý najmä fakt, že česká koruna stráca viac ako euro. Podľa prezidenta Zemana hodnota českej meny klesla vinou inflácie od roku 1999 o štyridsaťšesť percent, kým „naše“ euro za rovnaké obdobie oslablo o tridsaťdeväť percent.

Pre Slovákov je zaujímavé najmä to, že u nás sa nehovorí o poklese hodnoty eura, aj keď je to každodenná realita. Slovensko je v argumentácii prezidenta Zemana aj terčom konkurenčných úvah. M. Zeman hovorí: „Niežeby sme priateľom zo Slovenska ich investície závideli, nedopriali, ale keby Česká republika už euro mala, tak som si skoro

Novou agendou prezidenta M. ZEMANA je prijatie eura Českom.

istý, že časť investícií, ktoré pôvodne smerovali na Slovensko, by nakoniec skončili u nás v Čechách a dávali by prácu českým zamestnancom.“

■ CHVÁLA EURA

Pozoruhodné sú argumenty na prospech eura. Kým vo všeobecnosti sa zdá, že dolár valcuje euro a namiesto pokojného vývoja je v Európe každodenný i strategický chaos, český prezident operuje stabilitou eura a nemož-

nosťou špekulovať proti spoločnej európskej mene, a to v čase, keď podľa neho česká koruna symbolom stability nie je. Odkaz z pražského Hradu je jednoznačný: spoločná európska mena zaručuje stále väčšiu stabilitu než ako ktorákoľvek národná mena. Argumentuje o. i. tým, že euro ako menu prijali pobaltské štáty, tento rok Litva a vlni Lotyšsko. Estónsko sa stalo ako sedemnásty štát členom eurozóny ešte v roku 2011. Pravda, je to pohľad neobzerajúci

sa na to, ako bolestivo a drastickými opatreniami tieto štáty prekonali roky krízy a aké monopolné postavenie už pred zavedením eura mali zahraničné banky v ich celej finančnej sfére. Ale to nie je vhodný argument do diskusie, ktorej konečným cieľom má byť zvýhodnenie konkurenčnej schopnosti Česka a zníženie transakčných nákladov bánk a podnikov.

■ HLAVNÝ ARGUMENT

Hlavným argumentom je, že napriek všetkému spoločná európska mena dokáže fungovať a euro dokázalo prežiť najväčšiu hospodársku krízu od čias druhej svetovej vojny. Samozrejme, nevysloveným argumentom je veľká neznáma – aké bude postavenie samostatnej českej meny v budúcnosti, keď sa prijme „spoločný“ trh spájajúci USA a štáty Európskej únie. Už teraz je samotná pripravovaná obchodná a investičná zmluva USA – EÚ kontroverzná, vyvoláva stále viac diskusií a otvorených výhrad, ako svedčí aj nedávne kategorické vystúpenie slovenského poslanca L. Blahu na medzinárodnom fóre.

V každom prípade, „pán pražského Hradu“ navrhuje brať si príklad od Slovákov v tom, ako zhodou všetkých ústavných činiteľov a predstaviteľov národnej banky i politických špičiek pri prijímaní eura postupovali. Česi by mali byť v tomto, podľa názoru prezidenta Zemana, takí schopní a jednotní ako Slováci. Pre nás je z celého diskurzu najzaujímavejšie to, že síce vieme o poklese hodnoty eura o tridsaťdeväť percent, ale nikto nehovorí, aký je odhad ďalšieho poklesu jeho hodnoty – v tom sme odkázaní na vlastnú, stále menej príjemnú skúsenosť.

NA OKRAJ

Matica slovenská vedno s tromi ďalšími inštitúciami usporiadala konferenciu o prelomovom roku 1945 – teda na tému, ktorá je tento rok v popredí európskej publicistiky, dokumentaristiky, a samozrejme aj politikov a historikov. Z konferencie bude publikovaný zborník, ktorý umožní širšej verejnosti posúdiť zameranie konferencie a jej reálny výsledok. To nás upozorňuje aj na to, ako v zahraničí vnímali témy roka 1945, osobitne v Čechách.

Komunizmus k nám prišiel zo západu

Napríklad Lidové noviny uverejňovali 42-dielny seriál v spolupráci s autormi Historického ústavu Akadémie vied Českej republiky. Bol to pozoruhodný cyklus s mnohými zaujímavými témami poňatými tak, aby z českého hľadiska rozobrali témy týkajúce sa aj slovenských osudov, samozrejme videné cez optiku českých historikov. Takúto výlučnosť, pokiaľ ide napríklad o RTVS, aby sa slovenské dejiny vykladali prostredníctvom slovenských historikov, a nielen historikov na Slovensku, sme čakali nadarmo.

Posledná časť seriálu Lidových novin si položila otázku, aké boli možnosti česko-slovenského vývoja v roku 1945, a prišla k záveru, že „mali sme len málo možností výberu“. Prináša zaujímavé informácie o tom, že pred pripravovanými voľbami (boli v roku 1946) domáci demokratickí politici, ale aj západní diplomati počítali s oslabením vplyvu KSČ, a pritom sa stal pravý opak. Komunisti s výsledkom štyridsať percent hlasov dosiahli v Čechách a na Morave presvedčivo víťazstvo, potvrdili si hegemoniu vo voľbách, o demokratickom priebehu ktorých sa nepochybovalo. Prečo komunisti dosiahli také víťazstvo, keď v okolitých štátoch – v Rakúsku prehrali a v Maďarsku boli dokonca na treťom mieste? Tým, že sa nedosiahla volebná porážka KSČ, chýbal jeden zo základných predpokladov na to, aby sa vo vývoji a v smerovaní Česko-Slovenska dosiahol zásadný zvrat. Zároveň tu bola aj medzinárodná situácia – neudržala sa vojnová protihitlerovská koalícia a veľmoci smerovali ku konfrontácii.

Česko-Slovensko bolo v strategicky dôležitom stredoeurópskom priestore a podľa českých historikov záležalo na tom, kto si naň uplatní nárok, a práve v stredoeurópskom priestore silnejšie karty, bez ohľadu na záujem Veľkej Británie, mal Sovietsky zväz. O úrovni konfrontácie svedčí prejav britského predsedu vlády W. Churchilla z 5. marca 1946 v americkom Fultone, onen známy prejav, kde sa po prvý raz hovorilo o tom, ako sa od Baltu až po Jadran spúšťa železná opona.

Zo slovenského pohľadu je však pozoruhodné najmä to, že situácia tu bola podobná ako v Rakúsku či v Maďarsku. Ani na Slovensku nevyhrali komunisti. Vyhrala Demokratická strana. A vyhrala drvivo – získala šesťdesiatdva percent, kým Komunistickej strane Slovenska získala tridsať percent. Český seriál len konštatuje, že na Slovensku bola situácia odlišná, nerozoberá podrobnejšie, prečo to bolo tak. Zo slovenského pohľadu by sa dalo povedať: Slovensko bolo jedinou európskou krajinou, kam prišiel komunizmus zvonka – z Čiech, teda zo západu.

(ddk)

RECENZIA

Premiéra dokumentu Dušana Tótha Portrét: Andrew Duda sa odvysielala na STV 2 RTVS vo štvrtok 8. januára 2015 o 20. h, v repríze sa dokument vysielal na STV 2 RTVS v piatok 9. januára 2015 o 10.35 h. SNN uverejnili rozhovor s autorom filmu v čísle 4/2015 a v č. 21 z 30. mája tohto roku ste sa k nemu vrátili glosou v pravidelnej rubrike Všímli sme si. Dokument vyčerpávajúco vystihol celoživotnú púť úspešného podnikateľa Ondreja „Andrewa“ Duda, príslušníka slovenskej národnosti v americkom prostredí.

Symbol prútov

Je fenomenálne, akým spôsobom sa preslávil pestovaním stopkového zeleru a úspechmi v podnikateľskej činnosti – pestovaním a obchodovaním so zeleninou takmer na celom území USA. Emotívne bolo aj posolstvo, že tento náš slovensko-americký podnikateľ akoby sa zosobnil v historickej postave kniežata Svätopluka a jeho troch synov, keď A. Duda a jeho traja synovia založili spoločnú rodinnú firmu Duda & Sons. Každý z nich má dodnes, do roku 2015, na pracovnom stole symbolický zväzok prútov. Táto dlhoročná, pôvodne floridská podnikateľská firma prežíva úspechy už v šiestej generácii Dudovcov.

Po výrobnou-realizačnej stránke treba jednoznačne vyzdvihnúť, že tento televízny dokument je pripravený na vysokej profesionálnej úrovni a s kvalitou technologického spracovania. Autor sa inšpiratívnym spôsobom zmcnil témy citlivo aj citovo dramaturgicky vystavanou chronológiou života a podnikateľského diela A. Duda, ako aj celej generácie jeho rodiny. Celý dokument je podporený profesionálne kamerovým snímaním prostredia, najmä na Floride, v ktorom žil a pracoval A. Duda i jeho aktivitami rozmanitá rodinná firma DUDA & Sons a jeho široko rozvetvená rodina.

Všetko je vhodne dokreslené zasvätenými otázkami autora-redaktora a výpoveďami členov jeho zatiaľ poslednej rodinnej generácie. Je celkom zrejme, že členovia piatej až šiestej generácie rodiny Dudovcov, ktoré žijú už len na pôde USA, vo svojich výpoveďach síce nepoužívajú slovenskú reč, keďže ju neovládajú, ale si pamätajú ešte to, ako A. Duda vždy a všetci oslovovali a doteraz oslovujú „dedko“. Pani Blanche a Oľga však predsa len prekvapujúco dobre ovládajú slovenčinu, ako to naznačili vo svojich výpoveďach o živote a diele celej generácie rodiny Dudovcov. Očarujúco krásne a kvetnato sa vyjadrujú o Slovensku tí členovia rodiny, ktorí v rámci rodinného stretnutia – 100 rokov príchodu Ondreja „Andrewa“ Duda na americkú pôdu, mali možnosť v roku 2009 navštíviť domovinu svojich predkov. V závere TV dokumentu je priam dojímavé, ako celý Cirkvený zbor Sv. Lukáša spieva s precítením v evanjelickom kostole čisto po slovensky krásnu cirkevnú skladbu Podďte deti, ja vás žehnám...

Za dokument Portrét: Andrew Duda treba vysloviť veľkú vďaka autorovi – reverendovi Dušanovi Tóthovi a produkcii Torontského slovenského divadla. Vďaka nim mali televízni diváci na Slovensku možnosť spoznať skutočnosť, že aj ľudia malej európskej krajiny, akou je Slovensko, sa nestretajú v dalekej cudzine.

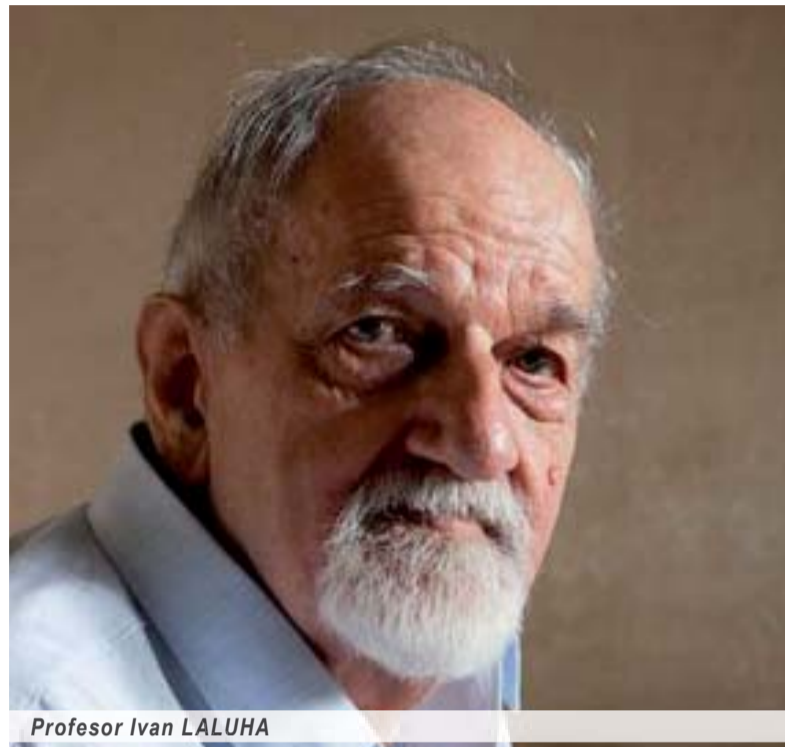
Ivan T. PRIEHRADNÝ,
kameraman RTVS

Ivan LALUHA, spoluautor dohody s Ruskou federáciou o prešlápe ruskej televízie

Falzifikáciou dejín nemožno zdôvodniť dnešok

Film Odtajnené dokumenty Varšavskej zmluvy, odvysielaný na Prvom kanáli ruskej štátnej televíziej spoločnosti, vyvolal oficiálne protesty na Slovensku a vzápätí i v Čechách. Po zhladnutí filmu sme požiadali o rozhovor profesora Ivana LALUHA, politika a vedca, vedúceho autorského kolektívu na projekte Ústavu politických vied SAV Alexander Dubček, jeho doba a súčasnosť.

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Profesor Ivan LALUHA

• Hrozil u nás v roku 1968 ozbrojený prevrat?

Pochopiteľne že ozbrojený prevrat tu nehrozil. V auguste 1968 sem prišlo vyše pol milióna vojakov s príslušnou vojenskou technikou a nenašli ani jediného z tých, čo mali prevrat urobiť! Jedine koho chytili, bol legitímne zvolený vrcholný česko-slovenský politický predstaviteľ Alexander Dubček a jeho piati spolupracovníci, medzi nimi ústavní činitelia ako predseda česko-slovenského parlamentu J. Smrkovský či predseda vlády vtedajšej Česko-slovenskej socialistickej republiky O. Černík. Odvliekli ich nelegitímne, v rozpore so všetkými medzinárodnými právnymi normami a spojeneckými zmluvami, strčili ich do obrneného transportéra a potom ich previezli vojenskými lietadlami cez Poľsko na Zakarpatskú Ukrajinu do horskej chaty, kde ich čakal neistý osud. Ale keď sa ukázalo, že masy

občanov sú stále na uliciach a že sa nepodarilo zostaviť robotnícko-roľnícku vládu, prezident štátu Svoboda odletel do Moskvy a tých „hörných chlapcov“ z internácie priviezli na rokovania. Za celých následných štyridsaťsedem rokov sa nepodarilo tézu o ozbrojenom prevrate dokázať.

• Vo filme vtedajší starší seržant a terajší poslanec ruského parlamentu tvrdí, že po sovietskych vojakoch strieľali...

Toto tvrdenie rozhodne neobstoí. Ako účastník oných udalostí, ale aj ako historik musím povedať, že ani jeden takýto prípad nie je identifikovaný. Naopak, okolo sto občanov vtedajšieho Česko-Slovenska zahynulo vinou okupačných vojsk. Doteraz, dokonca ani v čase okupácie, keď sovieti vydali tzv. Bielu knihu o antisocialistických silách vo vtedajšej ČSSR, neboli v nej také nehorázne obvinenia ako vo filme. Ten,

kto film pripravil, a ten, kto film zardil do vysielania, urobil medvediu službu tým, ktorí sa usilujú o zmierenie vzťahov v súčasnej Európe, ako aj vo vzájomných slovensko-ruských vzťahoch.

• Existujú dokumenty, ako sa na tému vojenskej invázie armád štátov Varšavskej zmluvy vyjadrovali sovietskí činitelia?

Ešte 4. decembra 1989 vtedajší najvyšší sovietsky predstaviteľ Michail Gorbačov na prijatí predstaviteľov česko-slovenskej federálnej vlády L. Adamca a vtedajšieho novozvoleného šéfa Komunistickej strany KSČ Karla Urbánka konštatoval, že vstup armád piatich štátov nebol opodstatnený. M. Gorbačov povedal: „Vstup armád piatich socialistických štátov na územie Česko-Slovenska v auguste 1968 nebol opodstatnený, z hľadiska všetkých teraz známych faktov bolo rozhodnutie o vstupe vojsk chybné.“ Toto bolo prvé ospravedlnenie. V roku 1993 to zopakoval už prezident Ruskej federácie Boris Jeľcin a potom tiež Vladimir V. Putin konštatoval, že Ruská federácia nesie morálnu zodpovednosť za vstup vojsk.

• To sú vyhlásenia politikov, ale našlo to odraz v medzinárodných zmluvách?

V roku 1993 z iniciatívy vlády SR, zahraničného výboru Národnej rady Slovenskej republiky, ktorého som bol predsedom, sa navrhla dohoda o priateľstve a spolupráci medzi SR a RF. Slovenská strana trvala na tom, aby preambula dohody hodnotila vstup armád Varšavskej zmluvy v auguste 1968 negatívne, aby ho označila za neopodstatnený, ruská strana napokon s takouto formuláciou súhlasila. Podobne sa upravovali aj ostatné články zmluvy.

• Vedúci zahraničných stykov ruskej televíznej a rozhlasovej spoločnosti Piotr Fedotov vyhlásil, že je v strednej Európe sa nevieme vyrovnáť s faktami, pokiaľ ide o súvislosti roka 1968...

To oni sa nevedia vyrovnáť s onými udalosťami roku 1968, a preto zhromažďujú tzv. fakty, ktoré nie sú nijakým dokumentom ani tlačou či historikmi dokázané. Akoby chceli ospravedlniť svoj vtedajší počin. Nemajú dôkazy, opakujú nepravdy a rozširujú ich o nov. Faktom je, že vlády piatich štátov sa nám ospravedlnili, teda predstavitelia tých následných štátov, ktoré sa pôvodne v roku 1968 v rámci Varšavskej zmluvy na invázii zúčastnili. Sú to naše susedné štáty stredoeurópskeho regiónu. Spolupracujeme v rámci Vyšehradskej štvorky a aj v rámci V-4 sa vyrovnávame s vlastnými dejinami, čo je predpokladom úspešnej spolupráce vôbec. V tomto ohľade – vyrovnávaní sa s vlastnými dejinami a s dejinami susedov – nám môže Ruská federácia len závidieť, ak nechcem otvorene povedať, že by sa z nášho príkladu, osobitne napríklad na česko-slovenských vzťahoch, mohli poučiť.

• Vyrovnali sme sa teda my s našimi dejinami?

Ak bol film v ruskej televízii niečím užitočný tak práve tým, že je poukazaním na to, ako sme sa my sami doma, ani v Čechách a ani na Slovensku, nevyrovnali s okupáciou, nedotiahli sme to do konca, pretože nikto z tých domácich kolaborantov, ktorí pozvali okupačné armády, nebol stíhaný a odsúdený. Ale naopak,

počas normalizačného režimu vyše tristo tisíc ľudí malo závažne obmedzené občianske a ľudské práva, pretože nezmenili postoj a okupáciu odsúdili, a preto prišli o zamestnanie.

• Film hovorí o Varšavskej zmluve ako o obrannom pakte, ktorý vznikol ako reakcia na prijatie západného Nemecka len desať rokov po skončení druhej svetovej vojny do útočného paktu NATO.

Vznik Varšavskej zmluvy v máji 1955 (autorstvo filmu pripisuje N. S. Chruščovovi a maršalovi Žukovovi, sovietskemu vojvodcovi z čias druhej svetovej vojny), bola reakcia na vývoj počas studenej vojny.

• Malo vtedy NATO plán obsadenia Česko-Slovenska, ako to naznačuje film?

Severoatlantická aliancia NATO nemala nijaký plán obsadiť vtedajšiu ČSSR. Naopak, niektoré americké jednotky na území SRN v Bavorsku sa vtedy stiahli z blízkosti česko-slovenských hraníc. Sovietske vedenie dopredu informovalo o invázii USA, vlastne si tak akosi vypýtalo dovoľenie, súhlas USA s vojenským zásahom. Teda od prezidenta Johnsona. Ten mal len dve pripomienky, keď dostal informáciu od sovietskeho veľvyslancu Dobrynina, prvá bola, aby sa nepoužili nijaké, teda ani taktické jadrové zbrane, a druhá bola, aby neboli dotknuté záujmy občanov USA v ČSSR. Keď dostal súhlasnú odpoveď, odobral sa z hlavného mesta Washington D. C. na svoj ranč v Texase. USA vtedy uznávali rozdelenie sfér vplyvu tak, ako vznikli po skončení druhej svetovej vojny.

• Na čo môže potrebovať dnešné Rusko film vykršujúci okupáciu Česko-Slovenska v roku 1968 ako záchranu?

Vyzerá to, ako keby sa niekto chcel zapáčiť ruskému vedeniu v podpore idey, že Západ bol vždy agresorom a Východ bol vždy dobromyseľný a mierumilovný. Ako keby to vyrobili superdogmatici. Od týchto tvrdení je už len krok k tomu, aby sa dôvodilo, že Ruská federácia musela obsadiť Krym, lebo inak by tam vstúpilo NATO. Ale so sfaľovanou históriou, s falzifikáciou sa nedá ani vysvetľovať, ale ani ospravedlňovať či zdôvodniť dnešná politika. A možno je v tom aj generačný problém, neznalosť základných historických faktov, udalostí novou generáciou televíznych tvorcov. Želal by som si, aby to nebolo reziduum sovietskych zvyklostí, s ktorými som mal osobnú skúsenosť aj v roku 1969. Vtedy naša ekonomická univerzita chcela obnoviť styky s kyjevskou ekonomickou univerzitou, na prvom stretnutí ma poverili, aby som povedal, ako my vidíme rok 1968, keď tu zrazu veľmi necitlivo, drsne vstal podstatne mladší pedagóg z Kyjeva a povedal, nie súdruh docent, to ja vám teraz vysvetlím, čo sa u vás v Česko-Slovensku v roku 1968 odohrávalo. Nuž, ako si na to dnes nespomenúť...

• Vedúci zahraničných vzťahov ruskej štátnej televíznej a rozhlasovej spoločnosti P. Fedorov vyhlásil, že spoločnosť je otvorená na dialóg, zúčastnili by ste sa na ňom?

Myslím si že nielen ja, ale aj mnohí historici by sa na diskusii zúčastnili, či už priamo v Moskve alebo prostredníctvom telemostu medzi slovenskou televíziou, teda RTVS, a ruskou televíziou a rozhlasovou spoločnosťou. Ale sotva k tomu dôjde, lebo tento film je cieľený osobitne pre domáce publikum, na „spracovanie“ ruského diváka a evidentne nie je pre strednú Európu. Keby sa u nás film vysielal, mal by zrejme vysokú sledovanosť, ale ľudia by len asi rozhorčili a ruskú televíziu zosmiešnili. Takéto filmy, žiaľ, prispievajú k deformovanému poznaniu vlastných dejín.

Od najväčšej dunajskej povodne uplynulo práve rovné polstoročie

Predčasný tanec nad ozrutnou vodou

Ráno 14. júna 1965 na redakčnej porade o budúcom čísle denníka Smena – v šesťdesiatych rokoch najobľúbenejších slovenských novín – šéfredaktor upozornil na hrozbu záplav od Devína po Štúrovo. Redaktor pre poľnohospodárstvo Jožo Dunajovec, navyše skvelý reportér, sa práve motal po rodných Kysuciach. Reportér Slavo Kalný bol dávno šéfredaktorom. Gavril Gryzlov (už za života legenda) sa vracal z východných kútov a – ako obyčajne – nachytro písal na Bilikovej chate v Tatrách, aby domov doniesol hotové reportáže. Pochopil som, že úloha pripadla na najmladšieho – teda na mňa...

Ján ČOMAJ – Foto: archív autora

O siedmej ráno 15. júna som aj s fotoaparátom vyrazil na stotridsaťkilometrovú cestu k Patinciam, pätnásť kilometrov pod Komárno, kde podľa informácií Vodohospodárskeho ústavu najviac premokala hrádza na slovenskej strane rieky. Viezol ma skvelý človek, večne usmiaty Ernest Lovíšek na prastarom moskviči. Okolo desiatej sme zastali – Patince boli na dohľad...

■ CHVAT NA HRÁDZACH

Aj keď sme sa ponáhľali, nedalo nám to aspoň na minútu-dve neprestaviť sa v niektoej z dedín, ktorými sme prechádzali. Chlapi v ten deň zväčša neboli v robote – kto mal zdravé ruky, nohy pomáhal pri spevňovaní hrádzí. Medzi domácimi mužmi sa pohybovali veľké skupiny vojakov, dni a noci pomáhali ľuďom plniť vrecia s pieskom, nosiť a ukladať ich na hrádzu. Na jednom mieste sme sa dali aj do debaty využíjúc, že veľká partia práve obedovala – jedlo im doniesol starosta s nejakými ženami, asi zo školskej jedálne, tie vtedy v podunajských dedinách fungovali deň a noc. Všetci verili, že najhoršie majú za sebou. Len aby nikde nepovolila hrádza, zašomral si richtár, to by bol náš amen.

■ MALÝ NÁVRAT

Ten pamätný rok od konca marca výdatne pršalo. Do polovice júna sa Dunaj dvakrát, pod ústím Váhu až trikrát zdvihol na úroveň záplavovej vlny – hrozil prelätím ponad hrádzu. Niekde sa voda aj preliala cez korunu hrádzu, niekde sa nad terén zdvihli spodné vody, narobil to šarapatu na poliach a v záhradách, ale k veľkým škodám nedošlo.

Vodohospodári však boli sústavné v činnosti. Koncom mája sa totiž v strednej Európe prudko oteplilo a zasnežené ľadovce v Alpách sa začali topiť rýchlejšie, ako býva zvykom. Začiatkom júna bol prietok Dunaja pri Bratislave na úrovni 9 400 kubických metrov za sekundu, čo však ešte nevestilo katastrofu – v júli 1954 pri poslednej veľkej povodni bol prietok 10 500 kubikov. Zhubné bolo však reťazenie povodňových vln. Pracovníci správy Dunaja slúžili dvanásťhodinové zmeny už stodvadsaťšesť dní bez jediného dňa odpočinku, striedavo deň-noc. Pozorovali najmä hrádzu, kde po takom dlhom a vysokom vodnom stave mohli hrozit premokania – a z nich nebudaj aj prietrže.

V noci na trinásteho júna sa k Bratislave valila najvyššia povodňová vlna, ktorá už stihla zalíť okolie Devína. Tým sa na chvíľu zmierilo nebezpečenstvo v meste – ale už pätnásteho júna mala hladina Dunaja znova výšku okolo desať metrov.

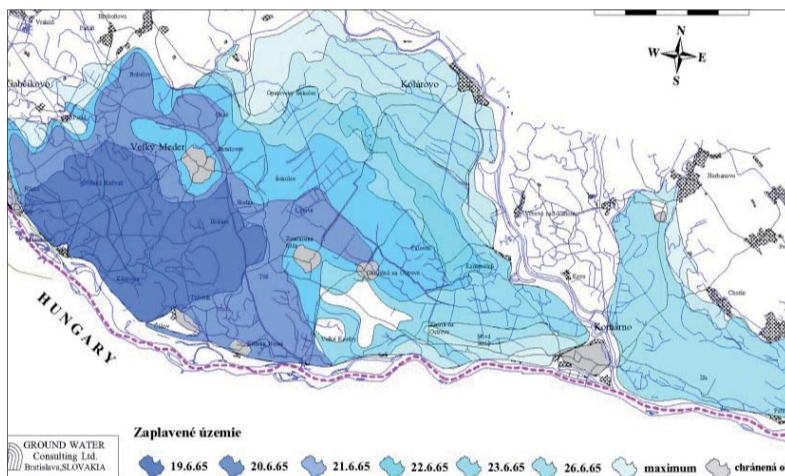
■ ČAS POTOPY

Nespomínam si už, v ktorej to bolo dedine, viem len, že kdesi pri Komárne, sme sa pristavili pri strážoch hrádzu. Chvíľu sme s nimi pobudli nad prúdom rieky. Otrásny pohľad. Nestáli sme nad krásnym modrým Dunajom. Pod nami hučala obrovská sila toku, desať až dvanásťtisíc kubikovo tmavožltej vody nám pretekalo pred očami každú sekundu, nikdy dovtedy som nevidel presvedčivejší obraz o sile prúdu. Vrávim, dovtedy. Lebo som ešte netušil, čo nás čaká...

Posledný úsek našej cesty viedol po korune hrádzu. Po ľavej

Katastrofálna povodeň na Dunaji v roku 1965.

strane pláň južnej časti Žitného ostrova, vpravo masa strmo sa pohybujúcej zlovestnej vody – a za ňou Maďarsko.

Na niekoľkých miestach bolo na našich poliach vidieť mláky a na hrádzi zreteľné priesaky. Keď sme už mali Patince na dohľad, požiadal som Ernesta, aby zastavil. Tu sa totiž cez hrádzu predieralo možno desať, možno viac drobných potôčikov, ktoré už dole na roli stihli aj vytvoriť plytké jazero. Poludňajšie slnko, jeho odraz v mláke, bystrinky tečúce z hrádzu a patinské kúpele v pozadí – doslova fotogenická sceneria, nemohol som odolať... Ernest ma súril: „Mne to tu smrdí. Ak tá hrádza povolí, s nami je amen. Bežme het...“

Už si nespomínam, či to aj dopovedal. V jednej chvíli sa totiž v dĺžke vari piatich metrov odtrhla zemina vysokej hrádzu, kus cesty v okamihu zmizol a prietrž sa rýchlo prehľbovala i zväčšovala. Elektrický stĺp, ktorý stál na tom mieste, sa v tej chvíli začal komicky kolísať vo vzduchu, visiac na drôtoch. Rýchlo som si to fotografoval. (Márne som už ten záber hľadal, prúd času odplavil negatív ktovie kde.) Stĺp visel na svojich drôtoch do chvíle, kým masa vody nestrhla ďalšie metre hrádzu aj so susedným stĺpom, to už sa drôty pod ich váhou trhali – dva elektrické stĺpy sa stali prvými obeťami dunajskej katastrofy v ten júnový deň 1965.

Utekali sme k autu. Hrozba bola priveľká. Kým sme našartovali a pohli sa z miesta, Dunaj si v hrádzi urobil osemdesiat metrov širokú dieru. Tak aspoň znela večerná správa rozhlasových novín. Chcelo sa mi hlásateľovi do rádia zakričať: „Mne to vravíš...?“

■ PATINCE AKO ZAČIATOK

Patince boli príliš blízko, aby ich voda nezmieta. Obec a kúpele prakticky zanikli. Kto by však sem prišiel po päťdesiatich rokoch,

sotva by vedel, kde je: Patince sa stali jednou z najnavštevovanejších malých slovenských dovolenkových destinácií s termálnymi kúpaliskami, prístavom športových lodí a člnov, aj so štvorhviezdičkovým wellness hotelom a okolo dvadsaťtisícovou návštevnosťou do roka.

Medzitým však uplynulo päťdesiat rokov... Vo chvíli, o ktorej je reč, sa na Žitný ostrov valila neuveriteľná masa vody.

Prechádzali sme dedinami, ktorými sme predchádzali k nášmu cieľu. Šokujúci obraz: ľudia stáli na hrádzu – a jasali. Skupina, s ktorou sme sa pred polhodinou rozprávali, dokonca vyskaka a tancovala. Akoby aj nie! Po mnohých dňoch začala voda v Dunaji zreteľne klesať! Neuviedli si, chudáci, nevedeli, že to iba preto, lebo pár kilometrov nižšie si Dunaj našiel inú cestu: valí sa po ich poliach rovno na dedinu, povedal by som od chrbta, alebo ak chcete hore kopcom – ale akýže tu kopec na rovine ako dlaň! A kým sa nerozčtiepo kraji, zrovňá podunajské dediny s ich úrodnou zemou, ktorú prikrýje nánosom bahna, štrku a mŕtvych tiel dobytky.

V troch či štyroch dedinách, ktorými sme prechádzali a o ktorých sme si mysleli, že im doslova o pár desiatok minút hrozí smrteľné nebezpečenstvo, sme to mužom na hrádzach oznamovali s opisom, čo sa stalo. Hľadeli na nás nemo, až kým sme sa nepohli ďalej. Nevie, či nám uverili. A neviem, či domysleli otrásny obsah správy. Pravdupovediac, mali jediné východisko ako si zachrániť život – nechať všetko tak, domy, statok, hydinu, brať najnutnejšie a vyjsť na hrádzu.

Domy a stavania o chvíľu padali ako detské stavebnice!

■ ŠLEPY DO PRIETRŽE

V snahe zabrániť dunajským vodám, aby nezaplavili celú južnú a západnú časť Žitného ostrova, vodohospodári hrádzu pri Patin-

ciach okamžite zasypávali kamením a štrkom – každú sekundu sa prietržou valilo na polia a dediny tisícvesto kubikov vody. Prietrž nakoniec dosiahla šírku osemdesiatšesť metrov a bola hlboká osem metrov. Denne do nej sypali stodvadsať až stopäťdesiat nákladných áut lomoového kameňa a dunajského štrku, v noci najmenej osemdesiat áut – a nič, voda si tie balvany a šutre brala so sebou a tratila ich v okolí na najúrodnejšej pôde. Až keď sa na tretí deň podarilo ženistom prietrž prekenuť mostom a mohlo sa sypať z oboch strán, začala svať nádej – aj tak nakoniec museli v tej obrovskej jame utopiť šesť vlečných člnov – šlepy – plných štrku. Až tie pomohli zahradiť privalové vlny Dunaja. Voda však dovtedy prenikla až k Hurbanovu. To bolo 5. júla. Hrôza teda trvala celé tri týždne!

■ KEĎ ZALIALO ČIČOV

Medzitým sa 17. júna roztrhla hrádza bližšie k Bratislave pri Čičove. Diera bola o čosi menšia, približne päťdesiat metrov dlhá, ale prúd silnejší, takže sa na Žitný ostrov valila rovnaká potopa – tisíc kubikov vody za sekundu – a vzhľadom na terén zaplavila voda niekoľkonásobne väčšie územie ako cez prietrž pri Patinciach.

Komárno v tej chvíli vyzeralo ako vojnové mesto. Cesta na Nové Zámky bola plná. Od Dunaja hore sa valil nekonečný zástup bezdomovcov, smerom dole pluky ženistov s ťažkou technikou, hasičské zbory zo všetkých kútov republiky, stovky dobrovoľníkov na korbách áut, sanitky, poľné lazarety, autobusy sestier Červeného kríža a študentov medicíny i skriňové vozidlá veterinárskych tímov. Nielen ľudia totiž potrebovali okamžitú pomoc. Celé územie a zvyšky dedín boli plné uhnutených domácich, poľných a lesných zvierat, ich telá sa v letnej horúčave rýchlo rozkladali, hrozila epidémia i kontaminácia spodných vôd – najväčšej európskej zásobárne pitnej vody.

■ NÁSLEDKY KATASTROFY

Vody z dvoch prietrží – dovedna asi miliarda kubikov – zaliali slovenskú obilnicu. Pri patinskej prietrži zaplavili územie na sever po Hurbanovu, na juhovýchode ďalších dvadsať kilometrov, na severozápade po predmestie Komárna. Vody z čičovskej prietrže zaplavili dediny po Pakovičovo a Gabčíkovo na západe, Kollárovo na severe a siahali až po ústie Váhu do Dunaja.

Úplne zničených bolo 3 910 domov a značne poškodených 6 200. Vojenské vozidlá a autobusová doprava evakovali 53 700 ľudí. Sanitky odviezli na ošetrovanie asi tristo zranených, ošetrovaných bolo asi dvetisíc evakovaných. Zaplavilo 251 kilometrov ciest a 72 kilometrov železničných tratí. Úroda bola úplne zničená asi na tretine Žitného ostrova a poškodená na ďalších tisícoch hektároch. Pri záchranných prácach nasadil krízový štát 5 700 nákladných áut a stovky traktorov, bagrov a buldozéro.

Aj po rokoch treba oceniť organizáciu záchrany obyvateľstva a obnovy dedín. Každá obec dostala dva okresy (obyčajne jeden český a jeden slovenský) za patrónov. S ich pomocou sa tu pomerne rýchlo obnovil život a na území niekdajších osád a dedín vznikli nové moderné obce, školy, zdravotné zariadenia, kultúrne domy a obchodná sieť. Na pamiatku patrónov sa zvyčajne pomenovali dve hlavné ulice – tak dodnes je, povedzme, v lži Šumperská a Trenčianska ulica.

Katastrofálna povodeň mala však aj jeden pozitívny výsledok: s konečnou platnosťou sa rozhodlo o výstavbe sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros aj s hydroenergetickým a športovým centrom v Čičove. Žiaľ, na veľkú škodu našich susedov stojí len ich slovenská časť.

ZBIERKA

Zbierajú prostriedky na obnovu busty J. Čigera Hronského

Už niekoľko rokov nemá zvolenský rodák Jozef Čiger Hronský vo svojom rodisku bustu. Tú, ktorú tu mal, niekto pred siedmimi rokmi ukradol z Parku Ludovíta Štúra. A bola to vzácna busta, robená novou technikou, vôbec prvá busta J. Čigera Hronského na Slovensku. Autorom myšlienky umiestniť bustu do parku bol Ján Mieroslav Pinka a stalo sa tak v roku 1968, bohužiaľ v roku 1970 ju zvolenský OV KSS odstránilo. Do parku sa vrátila až po roku 1989.

V roku 2013 a 2014 prebiehala prvá časť verejnej zbierky na obnovu busty J. Čigera Hronského. Organizoval ju Miestny odbor Matice slovenskej vo Zvolene. Vyzbieralo sa 1 366 eur. Prevažnú väčšinu dali miestne odbory Matice slovenskej z celého Slovenska. Prispela aj rodina J. Čigera Hronského, predsedu Matice slovenskej, súčasná primátorka mesta Zvolen, ale aj predseda Trnavského samosprávneho kraja. Mesto Zvolen dalo na obnovu busty 3 000 eur.

Od 1. 4. 2015 do 29. 2. 2016 prebieha druhá časť verejnej zbierky. Tentoraz ju organizuje OZ Občania Sekier-Môľová v spolupráci s Miestnym odborom Matice slovenskej vo Zvolene, mestom Zvolen a Občianske spoločnosť Štúrov Zvolen. Zodpovedný za zbierku je Branislav Husár (informácie týkajúce sa zbierky na tel. č. 0902 493 222). Je predpoklad, že na jeseň bude vybraný zhotoviteľ busty a v roku 2016, keď bude mať J. Čiger Hronský 120. výročie narodenia, inštaluje sa v Parku L. Štúra jeho nová busta.

Ak sa rozhodnete prispieť na obnovu busty, posielajte, prosím, svoje príspevky na číslo účtu 402 115 6344/7500. Všetky financie, ktoré budú vyzbierané, použijú sa na obnovu busty, ani cent nebude použité na réžiu zbierky. Všetky režijné náklady znáša Miestny odbor Matice slovenskej vo Zvolene. V prípade akýchkoľvek otázok informujte sa aj na telefónnom čísle 0902 493 222.

Branislav HUSÁR,
predseda MO MS Zvolen

Keď bol terorizmus nebezpečne blízko pri nás (1.) Masaker pod olympijskými kruhmi

Ján ČOMAJ – Koláž: Emil SEMANCO

Pred niekoľkými desaťročiami sme mali terorizmus pred dvermi, a teraz nemám na mysli únos námestníka ministra spravodlivosti, lebo aj to sa v Bratislave stalo, a v Petržalke museli roztrvať „železnú oponu“, aby únosca rukojemníka nezastreli, keď s ním utekal z nášho raja. Nemyslím ani na výbuch v jednej vládnej budove, keď mala bomba vystrašiť ministerstvo spravodlivosti. Ani dva naše únosy lietadiel, ktoré sa udiali len preto, že únosca chcel preč z odrôtovaného sveta.

Tieto prípady nemali obeť na životoch, iba vyskočili na povrch utajovaného odporu ľudí proti režimu a pre svet boli senzáciou.

■ ČASY VRÁŽD

V Európe už šarapatili oddiely Organizácie tajnej armády, po nich na všetko odhodlaná RAF (Rotte Armee Fraktion) – Frakcia Červenej armády, zložená z mladých nemeckých rebelov. Medzi nimi vynikala jedna dvojica: vzdelaný, ale cynický Andreas Baader a jeho partnerka, šéfredaktorka ultraľavicového časopisu Konkret Ulrike Meinhofová. Dôstojným partnerom RAF boli talianski teroristi z Brigate Rosse. Ich obeť sa rátali na desiatky. Unášali ľudí z veľkého biznisu a politiky, ale dotkli sa aj osobností, ktoré mali ľudia radi – verejnosť povedzme veľmi rozhorčil únos a vražda populárneho talianskeho politika Alda Mora.

■ PROTIIZRAELSKÝ ODPOR

Začiatkom sedemdesiatych rokov sa začali na európskom kontinente prejavovať palestínski teroristi. Dovtedy bojovali proti Izraelu zväčša len vo svojom regióne, teraz – v úsilí upútať svetovú pozornosť – rozšírili ataky aj na Európu. Tri z ich najväčších akcií – v rokoch 1972 až 1975 – sa odohrali v našom susedstve, alebo aspoň neďaleko nás, jedna z nich mala dokonca začiatok v Bratislave.

Prvá akcia bola od nás z troch prípadov, ktorým sa budeme v malom seriáli venovať, najďalej, ale aj tak je to po diaľnici len pár hodín cesty. V Mníchove. V dňoch letných olympijských hier.

■ NA SVITANI

Pošta neďaleko olympijskej dediny pracovala na tri zmeny. Listov a pohľadníc športovcom boli plné vrecia. Dvojica poštarov, ktorá končila nočnú službu, si všimla, ako sa v šerosvite šplhá na múr olympijskej dediny partia urastených mladíkov v červených teplákoch a so športovými vakmi.

„Hen, pozri, zasrani,“ vraví jeden druhému, „niekde popíjali alebo boli za babami, a teraz idú reprezentovať!“

Mládenci však boli palestínski teroristi zo skupiny Čierny september. K pia-

tim útočníkom sa pridali ďalší traja, ktorí sa do areálu dostali už večer na falošné novinárske akreditačné karty. Zbrane a výbušniny aj pre nich mali v športových vakoch muži, čo preliezli múr. Dve minúty pred piatou zaútočili na jednu z izieb členov izraelskej reprezentácie v uličke Connollystrasse – ulice dostali mená po legendárnych víťazoch predchádzajúcich olympiád. Dvoch obyvateľov prvej izby obrátili čelom k stene. Ďalší dvaja – tréner zápasníkov Moše Weinberg a vzpierač Jozua Romano – sa pokúsili o odpor. Padli mŕtvi na zem. Strelba zobudila okolie. Devia-

tich izraelských športovcov teroristické komando zatlačilo do kúta jednej z izieb. Ďalší dvaja zahynuli pri pokuse vyskočiť z okna. O niekoľko minút bola ubytovňa obkľúčená protiteroristickou jednotkou.

■ ULTIMÁTA TERORISTOV

Protiteroristickej akcii velil šéf mnichovskej polície Manfred Schreiber. Požiadal útočníkov, aby sa vzdali – na objekt mieria snajperi, na streche je prepadová jednotka, nemajú šancu. Útočníci odpovedali pokojne ako profesionáli. Odídu, keď sa splnia ich podmienky:

Izrael prepustí z väznic dvesto-tridsaťštyri politických väzňov z radov Palestínčanov, Nemci prepustia zatknutých troch príslušníkov frakcie Červenej armády, vrátane Andreea Baadera, do troch hodín ich vrtuľník odvezie s rukojemníkmi na letisko, kde bude pristavené lietadlo s plnými nádržami a personálom na bezpečný let – keď doletia, rukojemníci sa môžu lietadlom vrátiť do Mníchova alebo letieť, kde chcú. V prípade, že im nemecká a izraelská vláda nevyhovujú, zastreli všetkých rukojemníkov – a že to myslia vážne, jedného zo zastrelených vyhodili oknom k nohám policajtov.

Schreiber si uvedomil, aká je to chúlостivá situácia pre Nemecko, že rukojemníkmi sú práve Židia! V krajine, ktorá pred tromi desaťročiami masovo vyvražďovala Židov. Odpovedal však rozvážne: „Do stanoveného času sa to vyvíjať nedá. Žiadam o dvojnásobný čas.“

Odpoveď bola strohá: „Konaj!“

Hry letnej olympiády akoby zázrakom pokračovali. Správa sa nedostala ešte von. Športovisk sa udalosť nedotkla. Kancelár NSR Willy Brandt sa telefonicky spojil s premiérkou Izraela Goldou Meirovou. Tlmočil jej požiadavky teroristov. Odpovedala: „Izrael neustupuje.“ K ostatným požiadavkám teroristov sa nevyjadruje, sú v rukách Nemecka.

Celé hodiny pracovali vyjednávači. Po Schreiberovi nastúpila psychologička, dôstojníčka polície, po nej bavorský minister vnútra, spolkový minister vnútra Hans Dietrich Genscher, zástupca Ligy arabských krajín Mohamed Chedif. Presvedčal ich, že cieľ už splnili – upozornili svet na bezprávnú situáciu Palestínčanov vo svojej historickej vlasti. Garantuje im beztržnosť a odlet, lietadlo je pripravené, ak sa vzdajú ostatných požiadaviek.

Odpoveď bola: „Nie! Buď všetko – alebo smrť zajatých Židov.“

■ OSUDOVÁ CHYBA

Lietadlo bolo pripravené. Na otázku, kam chcú únoscovia letieť, aby im mohli zabezpečiť voľnú trasu, povedali, že najprv do Egypta. Willy Brandt sa ihneď spojil s egypťskou vládou a dohodol, že ich komando únoscov zadrží a postará sa o bezpečnosť rukojemníkov. Brand navrhol, že im pošle nemeckú prepadovú jednotku na pomoc. Odpoveď bola: netreba, stačia na to sami. V duchu si Egypťan možno povedali: To je toho, pár Židov! Ani päť rokov neuplynulo, čo im Izrael likvidoval v šesťdesiaty rok vojny všetko letecko ešte na zemi!

Predstavitelia nemeckej vlády potom požiadali palestínske komando, aby im ukázali všetkých izraelských

športovcov, či sú v poriadku a nažive. Päť teroristov ukázalo v oknách deväť židovských športovcov, ešte živých a nezranených. Teroristov je päť. Tofkých narátali od rána, takže ich bolo v oknách. Kukláči už mali plán. Okamžite sa premiestnili na letisko. A tu nastala osudová chyba. Nikto nevedel o ďalších troch Palestínčanoch, ktorí sa po celý deň neukázali.

■ KRVAVÉ FINÁLE

Teroristami požadované lietadlo pripravili Nemci už za tmy na leteckej základni NATO, asi dvadsať kilometrov od Mníchova. Potom zabezpečili prevoz teroristov s rukojemníkmi z olympijskej dediny na základňu. Volili radšej vrtuľníky ako autobus – ten by mohol zastaviť tesne pri schodoch do lietadla a únoscovia s rukojemníkmi mohli vojsť do lietadla prakticky bez možnosti na nich bezpečne zaútočiť – vrtuľníky však musia pristáť o kus ďalej, únoscovia budú musieť prejsť cez voľnú plochu. A aj keď zrejme budú mať zbrane namierené na svojich zajatcov, dobre krytí ostreľovači ich môžu v jednom okamihu zlikvidovať skôr, akoby stihli na zadržovaných vystreliť.

Päť ostreľovačov zaujalo pozície. Každý z nich čakal na „svojho“ Palestínčana.

Keď tí vychádzali aj s rukojemníkmi z ubytovne k vrtuľníkom, polícia zrazu zistila, že ich je osem. Šokovaný Schreiber ihneď rozkázal presunúť ďalších ostreľovačov na letisko. Išli autom s majákom cez upchaté cesty, no neprišli včas...

O pol desiatej vrtuľníky pristáli na letisku. Piaty únoscovia – bez Židov – vystúpili a išli si pozrieť lietadlo. Strelci, prekvapení, že sa nekryjú zajatými Židmi, ich v momente postrieľali netušiac, že rukojemníkov strážia ďalší traja teroristi. Tí keď videli, že na betóne ležia ich druhovia, Židov, ktorých mali pri sebe, postrieľali a do druhej helikoptéry, v ktorej bola väčšina unesených, hodili granáty. Helikoptéra explodovala. Dovedna zahynulo jedenásť židovských športovcov, päť teroristov a jeden policajt. Troch Palestínčanov kukláči zatkli.

■ PARADOX NA ZÁVER

Potom sa stalo, čo nikto nečakal. O necelých dvoch mesiacoch tí traja internovaní opustili väznicu. Iné palestínske komando unieslo lietadlo Lufthansy a zadržalo sedemnást cestujúcich z NSR. Vymenili ich za troch Palestínčanov z Mníchova...

Mossad nezabúda. Už v septembri pripravil akciu Boží hnev. Našli osem iniciátorov a plánovačov tejto akcie. Do roku 2002 z nich zlikvidovali piatich. Traja žijú (ak ešte žijú) pod inou identitou a na neznámom mieste.

Jarná martinská matičná stálica – Slovesná jar s puncom kvality Od Štúra až k martinskej Šatnici

Martin JADRANSKÝ – Foto: autor

Už sme si v posledných rokoch zvykli. Jeseň sa kedykoľvek zmení na leto, leto sa zase zvrtnie na „niečo“ medzi jarou a jeseňou, zima príde tiež bez zaklopania. Predsa však máme stálicu. Nie je to síce priamo ročné obdobie – ale má ho v mene. A sľubované i očakávané bezo zvyšku plní – Slovesná jar. Tento jarný sviatok literárneho slova – v posledných rokoch obohacovaný o ďalšie žánre pôvodnej tvorby – už len bez jediného roka polstoročia usporadúva Matica slovenská v Martine a okolí. Ako svoje erbové podujatie a zároveň významné pre veľkú časť slovenskej kultúry s neskrývaným vlasteneckým domicilom.

Inakšie to nebolo ani v tomto roku od 2. do 5. júna. Organizátori najstaršieho literárneho festivalu v krajine pod Tatrami – Slovenský literárny ústav MS v spolupráci s mestom Martin a s ďalšími partnermi, s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR – opätovne pripravili bohatý a podnetný štvordňový program. Jeho pestrofarebnú mozaiku (veď jar je obdobím farieb!) vyskladali tak, aby zaujal, poučil a pobavil nielen Martinčanov, ale aj záujemcov z blízkeho i zo širšieho okolia.

■ PESTRÁ MOZAIKA

Matica už od vyhlásenia tohto roka za Rok Ľudovíta Štúra na celom Slovensku venuje zvýšenú pozornosť propagácii tejto významnej osobnosti našich dejín (aj rodiacej sa svojbytnej literatúry a kultúry) a aktualizácii jeho myšlienok. Nečudo, že aj Slovesnú jar

odštartoval program Po štúrovských stopách v Turci, zložený z prednášok a prezentácií kníh. Ale aj pripomenutia si 170. výročia vychádzania štúrovských SNN a literárnej prílohy Orol tatranský a ich dnešných paralel v podobe rovnomených matičných periodík.

Púťavý bol už úvod na historickom Memorandovom námestí – dramatizácia Trnístá cesta Štúra v podaní matičných ochotníkov z Liptovského Mikuláša. V ďalšom programe Slovesnej jari nechýbali tradičné stretnutia so spisovateľmi, autorské čítania, autogramiády, hudobné koncerty a podujatia venované deťom a mládeži aj v školách regiónu. Pravidelná je i ponuka prezentácie pre začínajúcich a mladých umelcov. Tento rok napríklad svoju tvorbu predstavili martinský fotograf Rado Ondrašovič i hudobná skupina Dvestodvadsať voltov z Banskej Bystrice.

Výročie založenia Orla tatranského rámcovovalo aj slávnostné vyhlásenie výsledkov literárnej súťaže (viac v rozhovore s jedným z organizátorov SJ, vedeckým tajomníkom MS Petrom Cabadajom na záver tohto obzretia sa). Bokom nezostali veľké mená kultúry, dôstojne rezonovalo 120. výročie narodenia Mikuláša Galandu v Turčianskej galérii, ale aj 140. výročie vzniku Šatnice v Martine v Turčianskej knižnici. Pri tejto príležitosti pripravila Požičovňa krojov a kostýmov MS atraktívnu výstavu historického odievania. Radostná bodka na záver – programy sa tešili veľkému záujmu!

■ CABADAJOV RÁMEC

• **Náš reportážny pohľad na martinskú Slovesnú jar sme končili konštatovaním o veľkom diváckom záujme o toto matičné erbové podu-**

atie smerom k literatúre, ku knižnej kultúre a kultúre vôbec. V čom vidíte hlavné dôvody spomínaného úspechu?

„Myslím si, že spomínaný úspech tkvie v tom, že sme ponúkli zaujímavý štvordňový multizárodný program, ktorý oslovil všetky generácie vrstvy. Pod veľký divácky záujem sa popri dobrej propagácii podujatia a partnerskej spolupráci – osobitne so Žilinským samosprávnym krajom – podpísala aj skutočnosť, že v tomto roku si prirodzenú cestu na Slovesnú jar našli viaceré turčianske základne a stredné školy a ona si našla cestu k nim. Pevne verím, že na budúci

rok im v rámci jubilejného 50. ročníka Slovesnej jari ponúkne ešte bohatší a atraktívnejší program. Už teraz nad ním so spolupracovníkmi uvažujeme...“

• **Veľkým bonusom celej jari slovenského literárneho slova je literárna súťaž O Cenu Jána Červeňa a jej – pre tvorcov pôvodného písaného slova nespochybniteľne lákavá a mimoriadna! – hlavná cena: garantom vydania debutovej knižky prostredníctvom Slovenského literárneho ústavu MS v edícii Modrá katedrála. Povedzte viac o súťaži i edícii a najmä o jej víťazovi a budúcom knižnom debute, ktorým zahlaholili pomyselné fanfáry?**

„Slávnostné vyhlásenie výsledkov 11. ročníka literárnej súťaže O Cenu Jána Červeňa s atraktívnym sprievodným programom sa uskutočnilo 4. júna na Mestskej scéne v Martine. Na základe rozhodnutia hodnotiacej komisie sa laureátkou súťaže stala Marika Smoroňová – autorka rukopisu s pracovným názvom Absolut Ja. Prémium získala Martina Grmanová za rukopis s pracovným názvom Chiméra. Obidve spomínané mladé autorky budú ocenené finančnou odmenou, víťazke bude navyše ponúknutá možnosť vydať debutovú knižnú publikáciu vo Vydavateľstve MS v edícii Modrá katedrála. Stane sa tak v roku 2016,“ rámcovo 49. Slovesnú jar v Martine vedecký tajomník MS Peter Cabada.

Migranti sú vážna hrozba pre identitu každého európskeho národa

Kultúrne rozdiely sú, či chceme, alebo nie

Alexander GOCZ – Foto: internet

Vidíme to v správach, čítame v novinách a aj internet je plný témy migranti. Politici sa vyslovujú (skôr opatrne) proti chystaným kvótam na ich prijímanie, ďalší z nich samovražedne tvrdia, že to Európe pomôže, občania podpisujú petície proti ich prichodu, skrátka mediálny svet je dnes v znamení migrantov. Takzvané mienkotvorné médiá sa držia opatrne v pozadí, sem-tam hodia nejakú cifru, občas srdcovú príbeh konkrétneho migranta či dokonca jeho rodiny, no nezabudnú nálepkať nesúhlasných jedincov nálepkami xenofób. Pravda je však niekde úplne inde. Začína sa a končí v priepastnej kultúrnej rozdielnosti medzi nami a mladými mužmi, ktorí vykúkajú z člnov plávajúcich k brehom pre nich zaslúbenej Európy.

Ešte pred takými desiatimi rokmi bol problém s migrantmi pomerne okrajový. Týkal sa skôr bývalých koloniálnych mocností, akými sú Anglicko, Francúzsko či Holandsko a zopár ďalších, ktoré žali úrodu zo svojej koloniálnej prítomnosti v Afrike či Ázii. Nemci síce mali silnú tureckú moslimskú enklávu zo šesťdesiatych rokov, keď ich lákali ako lacnú pracovnú silu, ale to už boli príslušníci druhej a tretej generácie, o ktorých sa nedalo povedať nič iné, ako že sú to moslimskí nemeckí občania. V Paríži, Londýne, Berlíne či Antverpách a ďalších západoeurópskych veľkých mestách to už pomaly bublalo pod pokrievkou.

■ VČERA A DNES

Keď sa vojenskej sile NATO na čele s USA podarilo zlikvidovať „zlé režimy“ v Iraku, Líbyi a čiastočne v Sýrii, rozpútať takzvanú „arabskú jar“ a vzkriesiť k životu takzvaný Islamský štát, situácia sa prudko zmenila. Náhle začali cez dovtedy pomerne nepriepustné hranice Líbye či vojnovými šarvatkami

Lode plné mladých mužov a testosterónu na ceste do zaslúbenej zeme...

rozhasenými hranicami na Strednom východe prúdiť čoraz väčšie množstvá takzvaných utečencov. Médiá sa pochtivo usilovali celý tento exodus vtisnúť pod hlavičku „humanitárnych problémov“, aj keď od samého začiatku bolo jasné, že ide o niečo úplne iné. Na európsky kontinent sa totiž vybrali zástupy migrantov aj z Eritrey, zo Somálska a z ďalších afrických štátov, ktoré priamo

na svojom území vojnu nemajú. Ak k tomu pripočítame utečencov z úspešne „zdemokratizovaných“ arabských štátov, prúd ľudí pokukujúcich po skvelom živote v Európe začína naberať čoraz hrozivejšie rozmery. Zástancovia „otvorenej náruče“ pre všetkých migrantov sa napokon uchýlili k argumentu, že aj v medzivojnových a povojnových rokoch tu bola najmä zo strany socialistic-

kých štátov emigračná vlna. Pri všetkej snahe o túto demagogickú paralelu možno len konštatovať, že kým z bývalého Česko-Slovenska volilo napríklad po roku 1968 emigráciu vyše stošesťdesiat tisíc ľudí, tak drvivá väčšina z nich bola kultúrne plne kompatibilná z cieľovými krajinami, či už to bolo Rakúsko, Nemecko, USA, Kanada a ďalšie. Boli to ľudia so stredoškolským, s učňovským či s vysokoškolským vzdelaním, ktorí vyrastali v prostredí determinovanom v prvom rade kresťansko-židovskou civilizáciou a aj navzdory tomu (alebo práve preto), že odchádzali z podmienok zdeformovaných komunistickou ideológiou, ich hlavným cieľom bolo uplatniť sa, nájsť si zamestnanie, urobiť kariéru. História nám dáva za pravdu, že sa to podarilo väčšine z nich, pričom niektorí dosiahli skutočne hviezdne úspechy.

■ MIGRAČNÝ PRÍVAL

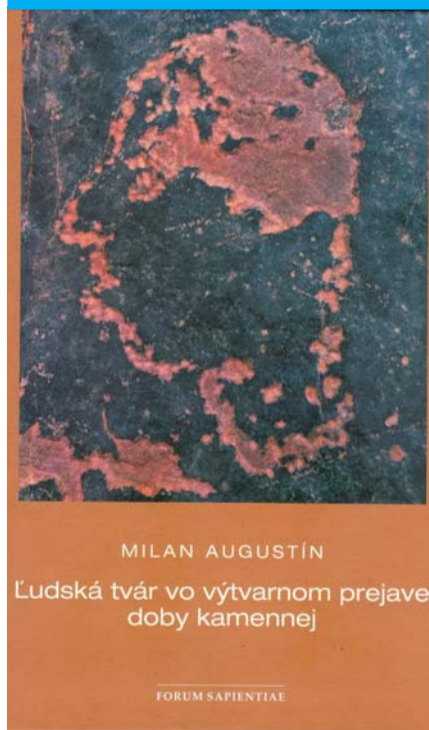
Čudesní obhajcovia dnešného migračného šíalenstva sú schopní klásť paralely medzi našimi emigrantmi vtedy a dnešnou africkou a arabskou vlnou. Keď im nepomáhajú srdcové príbehy o nešťastných obetiach vojny (najmä z krajín, kde sa evidentne nebojuje), pripustia, že u mnohých utečencov ide aj o ekonomický motív. Najväčšie problémy však majú so samotnými svojimi chránencami. Tých zopár fotografií, kde vidíme aj nejakú tú ženu, dieťa či staršieho človeka, musia uverejniť stále dookola, a oproti tomu neustále pribúdajú čerstvé agentúrne fotografie, na ktorých vidíme činy preplnené mladými

mužmi medzi osemnástym a tridsiatym rokom v najlepšej kondícii. Normálne oblečení, mnohí s mobilmi v rukách, no najmä v tamojšie pomery bohatí, keďže v prepočte okolo tri- až päťtisíc eur za „výlet na lodičke“ do Európy by tak spakruky dal dokopy len málokto z zamestnaných Slovákov, nieto „chudák imigrant“ sužovaný vojnou. Je možné, že sa mu na cestu poskladala celá rodina. Najmä s vidinou, že po usadení sa v rámci medzinárodných zmlúv ich „dotiahne“ za sebou. Zároveň je však viac než pravdepodobné, že mu „palubný lístok“ zaplatili moslimskí sponzori z radikálnych teroristických skupín. Stačí jedno percento, teda jeden zo sto. Mladí, testosterónom nabití muži, ktorých jediná zručnosť je zborka a rozborka kalašnikov a plodenie detí, veľmi skoro budú v pásme frustrácie, a ako hovorí psychológia davu, stačí desať motivovaných jedincov, aby zmanipulovali tisícový dav. Horiace autá, rozbité výklady vyrabovaných obchodov, znásilnenia, fanatické útoky a všadeprítomná krv. Poslušní obhajcovia prijímania týchto utečencov sa nechcú strápnovať, aby k fotkám člnov plných mladých „nadupaných“ černochoch písali: tuto vidíte vášho budúceho lekára, počítačového odborníka, talentovaného architekta a hudobného skladateľa a hneď za ním je elektrikár, automechanik a inštalatér. Radšej ako mantru opakujú slovíčka o súcite, o akejsi imaginárnej „povinnosti“ pomáhať utečencom. Tým, ktorí úsilie riešiť spor nenásilne považujú za slabosť, ženu za tovar a kresťana a nedajbože ateistu za menejcenného človeka.

Fascinujúci pohľad do dávnej minulosti

Milan Augustín: Ludská tvár vo výtvarnom prejave doby kamennej, Forum Sapientiae, 2015

KNIH TÝŽDŇA

V čase, keď sa umenovedci a výtvarníci usilujú predostrieť najnovšie a najexotičnejšie formy umeleckého prejavu, využívajúc nové technológie a formy prezentácie, akoby sa zabúdalo, že všetko má svoje začiatky, ktoré siahajú do najhlbšej minulosti. Jedným z takýchto prastarých foriem výtvarného umenia je portrét. Historik a spisovateľ Milan Augustín sa vo svojej azda tridsiatej knihe venoval práve ľudskej tvári v kontexte histórie najstarších čias.

Ojedinelá kniha s názvom Ludská tvár vo výtvarnom prejave doby kamennej už svojím 360-stranovým obsahom so 160 fotografickými prílohami a mapami ukazuje, že išlo o dlhodobý projekt autora zahrňujúci obrovský časový výsek od prvých homoidov až po neskoropaleolitických lovcov a zberačov a ich „Venuše“. Lovci mamutov boli na svoju dobu nezvyčajne inteligentní a ryli, či maľovali prvé zobrazenia krajiny, faunu, ktorú lovíli, ale aj portréty svojich súčasníkov, pričom z kostí či kameňa vytvárali aj trojrozmerné sošky, z ktorých sú dnes najznámejšie práve „Venuše“. Lenže aj čisto portrétnych „hláv“ sa našlo celkom veľa. Autor nezabúda ani na neolitické osídlenie oblasti strednej Európy a územia dnešného Slovenska, kde pripomína prvé zlaté spodobená ochranných bohýň, ale i portréty neznámych, ale významných členov vtedajších kultúrnych societ. Rozladenosť autora dokumentujú korelácie s astrofyzikálnymi javmi, ktoré ovplyvňovali niektoré z týchto kultúr, ako napríklad zánik cloviskej kultúry v severnej Amerike, alebo návrat k loveckým praktikám u príslušníkov Bukovohorskej kultúry, ktoré zapríčinila zmena klímy. Napriek odbornému charakteru ide o vzrušujúce čítanie, pričom čitateľ môže spoznávať skryté a neznáme fenomény šamanizmu, ale i zrodu výtvarných foriem, ktoré predznamenal rozvoj ľudských populácií až do doby antického sveta. Ostáva len konštatovať, že Milan Augustín sústavne dopĺňa mozaiku histórie skutočne obdivuhodným spôsobom.

(mab)

MEDAILÓN

Prirodzenou súčasťou každej národnej kultúry je aktívny styk s kultúrami iných štátov. Tvoriví ľudia nachádzajú v inom kultúrnom zázemí inšpirácie a rozmyšľávajú jedinci sú duchovne obohatení. Týka sa to nielen blízkych susedov, ale i veľkých, aj keď vzdialených civilizácií, ktoré majú mnohokrát niekoľkotisícročnú históriu. Medzi tých, ktorí už desiatky rokov sprisťupňujú kultúrny odkaz fascinujúcej čínskej civilizácie, patrí aj sinologička Marina ČARNOGURSKÁ-FERANCOVÁ.

Prvá dáma našej sinológie

Narodila sa 11. júna 1940 v Bratislave, kde v roku 1957 zmaturovala na gymnáziu. V šesťdesiatych rokoch študovala popri zamestnaní čínštinu na jazykovej škole a v rokoch 1963 – 1969 sinológiu a filozofiu na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Neskôr pracovala ako detská zdravotná sestra a v rokoch 1969 až 1972 bola internou aspirantkou na Katedre filozofie Filozofickej fakulty UK. Po politických previerkach pracovala začiatkom sedemdesiatych rokov ako pisárka anglickej obchodnej korešpondencie a po roku 1990 pôsobila v Literárnovednom ústave, neskôr v Kabinete orientalistiky SAV. Už počas vysokoškolského štúdia sa špecializovala na výskum starovekých čínskych filozofických textov. Z ich veľkého množstva, ktoré preložila do slovenčiny, vyšiel knižný výber zo starovekých konfuciánskych textov pod názvom A riekol majster... (1977), s Egonom Bondym preložila a literárne zrekonztruovala pôvodnú formu originálu Lao-c': O Ceste Tao a Jej tvorivej energii Te (1993), na vydanie pripravila a preložila Príbehy dračích cisárov (1993), Múdrosť starej Číny (1995) a Sen o červenom pavilóne 1 – 2 od Cchao-Süe-čchina. Marina Čarnogurská-Ferancová sa zaoberá tiež teoretickými problémami prekladu čínskych ideografických textov do európskych, foneticky písaných jazykov. V týchto dňoch oslávila táto naša popredná sinologička pekné životné jubileum. V mene redakcie jej blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Nechcem sa chváliť, ale ja si pamätám ešte pevné telefónne linky, telefónne búdky a telefónne žarty. To ako keď moji pubertálni priatelia vykrútili nejaké číslo (vykrútili, nie našukali!) a spýtali sa občana či občianky na druhom konci drôtu, či im doma tečie teplá voda. Na kladnú odpoveď hodili repliku: „Tak si umyte nohy, smrdia až sem...“ Keď o pár storočí budú historici opisovať prvé dekady 21. storočia, asi použijú termín „mobilová doba“. Už sme ako ľudstvo preskákali kamennú dobu, bronzovú a železnú, tak prečo nie aj mobilovú.

Pamätám sa úplne presne, že z prvého mobilu som telefonoval v lete 1992. Bol asi taký veľký ako vysielacia príslušníka tankovej armády generála Jeremenka v časoch bitky o Berlín, takže sa nosil cez plece a vážil dobrých vyše päť kíľ. Odvtedy prešlo dvadsať-

kúpila mlieko a vajcia. Prípadne poslať esemesku priateľovi, ktorý ma už očakáva v našej domácej krčme, že budem pätnásť minút meškať. Takmer okamžite sa však tie mobilné potvory začali zdokonaľovať. Najprv som si myslel, že naša cesta k svetlým kapita-

cedesu a kúpil akcie bryndziarni v Tisovci.

Mobilná doba však raketovo napredovala. Do mobilu pribudol fotoaparát, neskôr kamera, prístup na internet a všelijaké iné fajnosity, vrátane navigácie. Dnes už nie je zriedkavosťou vidieť pat-

druhej strane pribúda situácií, keď si do podniku sadne omladina a namiesto toho, aby chalani balili prítomné zubienky a naopak, každý kuká do svojho mobilu a nanajvýš ho strčí susedovi či susedke pod nos, že reku, aha, čo mi došlo...

Nedávno som sa dočítal, že mobilní operátori recyklujú už zrušené staré čísla a pridelujú ich novým zákazníkom. Keď sa k tomu pridruží omyl vo voľbe čísla, je o problém postarané. Istá dáma v Španielsku pochovala babku s jej obľúbeným mobilom. Po roku dostala esemesku, ktorá jej spôsobila srdcový kolaps. Mobil jej ukázal babkine číslo a správa znela: Došla som v poriadku. Je tu strašne horúco...

Marek DANKO

Mobil každodenný daj nám dnes

päť rokov a mobil je už podobnou samozrejmosťou ako papierová vreckovka, igelitová taška, daňové priznanie a exekučný príkaz.

Keď som na prelome tisícročia, niekedy v roku 1999, konečne vlastnil svoj prvý mobil, bol som uveličený, že môžem kedykoľvek zavolať svojej spolubývajúcej, či

listickým začiatkom začína liezť podaktorým ľudom na mozog. To keď som stretával ľudí, ktorí sa idúcky po chodníku nahlas rozprávali sami so sebou. Vzápätí som zistil, že majú takzvané „hands free“, teda po našom voľné ruky, a momentálne telefonujú Billovi Gatesovi, aby predal akcie Mer-

rične osvieženého chlapíka, ako sa jednou rukou pridrižiava múrov a v druhej drží mobil, ktorý ho naviguje z alkoholického záťahu domov. V tejto súvislosti mi prišlo na um, že už bratia Česi nemajú dôvod spievať vo svojej hymne: „Kde domov můj,“ keď má každý súdny človek presné mapy v mobile. Na

NA MARGO

História povstania z roku 1944, napriek tomu, že bola mnohokrát preberaná, stále skrýva množstvo neznámych – či na zverejnenie nežiaducich – osudov. Tak to bolo aj s príbehom Karola Nemčoka (1909 – 1974), ktorého 25. augusta 1944 skupina partizánov odvliekla z obce Šváb. V Sklabini na štábe I. partizánskej brigády M. R. Štefánika ho odsúdili na smrť a nad masovým hrobom ortiel aj vykonal. Nemčok však svoju popravu prežil a zachránil sa...

Zelená nenávisť

Ako neskôr postihnutý Karol Nemčok sám potvrdil, zatklí ho na príkaz najznámejšieho odbojára kremnického okresu Gejzu Lacka. O tomto funkcionárovi ilegálnej Komunistickej strany Slovenska encyklopédie píšu, že sformoval partizánsky oddiel z obyvateľov Kremnice a okolia a ešte pred začiatkom povstania sa jeho jednotka stala 5. oddielom 1. partizánskej brigády M. R. Štefánika.

Sklabiňa sa dlhé roky hrdila tým, že bola prvou obcou „obnovenéj ČSR“, a to už 21. augusta 1944, keď sa tu sústredili partizánske oddiely a odbojové skupiny, ktoré operovali v Kantorskej doline, dedina sa zmenila na jeden veľký povstalecký tábor, kde sa miešali ruština, s francúzštinou a so slovenčinou a celý kataster tejto podhorskej obce v západných upätých Veľkej Fatry sa stal tzv. partizánskou republikou. Málo sa však vie, že zároveň s vyvesením česko-slovenskej vlajky v obci tu partizáni začali páchať masové politické vraždy. Ich počet sa odhaduje na asi sto osôb. O týchto obetiach sa však muselo po roku 1945 mlčať, mali upadnúť do zabudnutia. Nečudo preto, že mnohí sa až na sklonku života odhodli rozpovedať to, o čom sa vedelo už v roku 1944. Tak to bolo aj v prípade Karola Nemčoka, ktorého príbeh opísal jeho syn Jozef. Publikujeme z neho výňatok, ktorý bude v pripravovanej rozsiahlejšej knižnej publikácii.

Nech je tento príbeh varovaním pred fanatizmom, ktorý sa objavuje v každom režime. A osobitne nech je varovaním pred protislovenskou nenávisťou, ktorá má dnes opäť zelenú...

(red)

POZNÁMKA

Tam nemohli byť

Odoberám SNN a som veľmi spokojný s ich úrovňou. Zároveň som aj rodák z Adamovských Kochanovíc a potešil ma článok na 2. str. v č. 21/2015 pod nadpisom Prišli do krajiny predkov, ktorý bol o rodákovi zo susednej obce Veľčice – pávovi Andrejovi Dudovi. Pišem preto, lebo v tomto článku sa vyskytla nepravdivá veta: „Potomkovia podnikateľského rodu Andreja Dudu navštívili Evanjelické gymnázium s vyučovacím jazykom anglickým na Slovensku v Adamovských Kochanoviciach.“ Mám sedemdesiatpäť rokov, vyrástol som v tejto obci a doteraz mám s rodnou obcou dobré kontakty. Nikdy v tejto obci nijaké gymnázium nebolo. Za mojich detských (povojnových) čias bola v tejto obci iba základná škola (roč. 1. – 5). Bolo by vhodné tak v záujme SNN, ako aj v záujme obce i v záujme čitateľov SNN uviesť opravu citovanej vety.

Doc. Ing. Ján SÚKUP, CSc., Žilina

Karol NEMČOK neprevrátil kabát, preto musel v Sklabini nahý hľadiť do očí smrti

Útek zo záhrobia – príbeh z augusta 1944

Jozef NEMČOK a Martin LACKO – Foto: rodinný archív K. N.

Písal sa 25. august 1944. Pred záhradou na obecnej ceste v obci Šváb (dnes Dolná Ves, okres Žiar nad Hronom) zastalo auto s neznámymi ľuďmi. Prišli ku Karolovi Nemčokovi a vyzvali ho, aby ich nasledoval. V mene zákona, bez udania dôvodu. Osudová cesta partizánskou eskortou zo Švábu viedla do Kremnice. V Dolnej ulici bol partizánsky štáb. V budove pekára Seltsama bol súčasne ilegálny Okresný revolučný národný výbor.

Karola NEMČOKA partizáni odsúdili na smrť len preto, že bol členom HSLS... (na obr. s manželkou v r. 1968).

Štáb sídlil asi dvesto metrov od nemocničného kostola. Nemčoka po schodoch odviekli do veľkej miestnosti. Až keď uvidel Gejzu Lacka a ďalších, uvedomil si, kde sa nachádza. Lacko bol hlavným organizátorom odboja. Podieľal sa na zaistovaní takzvaných hlinkovcov, ako aj občanov nemeckej národnosti z okolitých dedín. Bol zároveň veliteľom 5. oddielu I. partizánskej brigády M. R. Štefánika, ktorá mala hlavný štáb v Sklabini. Veliteľom celej brigády bol Piotr Alexejevič Veličko.

POVINNÉ VINY

Na štábe Nemčoka vypočúvali. Za vinu mu kládli, že bol členom HSLS a v marci 1939 bol za Slovenskú republiku. Nemčok skutočne bol členom HSLS. Pre štátneho zamestnanca na Daňovom úrade v Kremnici to bola podmienka. Okrem neho mala strana ďalších vyše tristo tisíc členov. Bezpochyby, niektorí počas povstania prevrátili kabáty, čo im umožnilo pokojný život – aj po vojne. Je pravda, že bol presvedčeným Slovákom, stupenom slovenskej štátnosti. Až neskôr pred popravou si však uvedomil aj iné, pravdepodobnejšie dôvody jeho zaistenia. Udačom mohol byť aj jeho strýc Štefan, ktorý bol členom ilegálnej KSS a držal s partizánmi. Mohol sa mu pomstiť za zaplombovanú mláčačku, ktorú mu otec ako pracovník daňového úradu pred mlatbou v minulom roku musel zapečatiť pre nezaplatené dane.

Vypočúvanie netrvalo dlho. Všetkých, čo sedeli v miestnosti, v podstate poznal. Najmä Gejzu Lacka a Jozefa Weissu. Po výsluchu ho s tromi nemeckými spoluobčanmi vyviekli na zadný dvor. Všetci museli nastúpiť na nákladné auto. Skraja si na lavice prisadli dvaja ozbrojenci. Asi po hodine prešli cez Turčiansky Svätý Martin a definitívne zastavili v Sklabini. Tu vystúpili a ozbrojenci ich odviekli do sídla štábu Veličkovej brigády.

V bočnej miestnosti sedeli na lavici. Po vypočúvaní sa nevrátili späť, ale do nejakej tmavej pivnice, kde si museli posadať na zem. Nemčok odpovedal v podstate na tie isté otázky, ktoré mu kládli na štábe v Kremnici. Na výsluchu sa zúčastnili viacerí vojaci a civilni. Jeden z nich bol sovietsky dôstojník. Mená niektorých členov súdneho tribunálu sa Nemčok dozvedel až po vojne. Jedným z nich bol aj Viliam Žingor...

Keď vstúpil do tmavej miestnosti, bolo tam už sedem mužov a jedna žena. V pivnici prebdeli celú noc. Ráno 26. augusta 1944 pred východom slnka museli opäť nastúpiť na vojenské nákladné auto, ktoré deviatich odsúdencov vyviezlo nad Sklabiňu. Pri ceste na krají hory stála nejaká drevenica.

Pred ňou už čakalo komando. Vážňov viedli do zrubovej miestnosti. Jeden zo štábu vydal zaisteným rozkaz, aby po jednom vychádzali von. Pred vchodom si museli všetok odev, ba aj spodnú bielizeň, vyzliecť a odložiť.

ÚTEK Z HROBU

V tom momente si zaistení uvedomili, že o ich živote bolo rozhodnuté. Postupne každému, kto sa vyzliekol, zaviazali kusom látky oči. Jeden ozbrojenec odviezol nahého odsúdenca nad hrobovú jamu. Keď im zaväzovali oči, každému povedali: „Zostaneš stáť, kde ti poviem! Zopni ruky a drž ich za hlavou!“

Nemčoka vyviekli ako posledného. Keď sa vyzliekal, obrátil sa na prítomného strýca Štefana a požiadal ho, či by si nemohol nechať spodky. Ten na súhlas prikývol hlavou smerom k ozbrojencovi, ktorý ho ako posledného priviedol na popravnisko. Zostali stáť tesne nad okrajom jamy, chrbtom k popravej čate. Otec sa prežehnal a začal sa pošepky modliť Otčenáš. Modlitbu nedokončil. Zaznelo deväť výstrelov a odsúdenci ako podfáti padali do spoločného hrobu.

Nemčok tiež padol, ale nebol smrteľne ranený. Gulka preletela spodnou časťou ramena, medzi rukou a lopatkou. Veľkou silou ho zrazila rovno do jamy. Partizáni to mali dobre vymyslené, ani sa ich nemuseli dotýkať. Spadol k stene hrobu a na jeho driek a nohy sa zvalilo bezvládne telo susedného nešťastníka. Mal neuveriteľné šťastie. Zostal ležať dolu hlavou, ktorú mal vo výklenku v hlinej stene.

Samozvaní vykonávatelia rozsudku začali náhlivo so zahrabávaním postrieľaných tiel. Bez pohybu ležal v hrobe, ale bol pri vedomí. Po niekoľkých minútach počul slabý, zeminou, čo ho zakryla, prítimný hlas: „Stač! Ideme! Toto už dokončia iní!“ Podvedome sa usiloval čím dlhšie zostať bez pohybu. Bolesť v hrudi a nedostatok vzduchu od nasypanej zeminy, ktorá ho začala dusiť, ho však prinútili, aby sa začal vyhrabávať. S myšlienkou „poručeno Pánu Bohu“ vstal z hrobu. Z očí si strhol šatku. So zdvihnutou hlavou sa zahľadel smerom k dedine. Popravná čata sa stratila z dohľadu. Rýchlo si obzrel hrob, kde sa sem-tam v posmrtnom krči hýbali letmo zasypané telá postrieľaných. Ukryl sa v húštine. V chvate si vyzliekol spodky a zubami odtrhol spodnú nohavicovú časť. Rýchlo si obliekol vrchnú časť spodkov. S provizórnym obvazom si stiahol krvácajúcu ranu na ramene, kde ostalo trochu krvi priperejanej hliny. Začal utekať lesom. Strach ho hnal čím ďalej od osudného miesta.

Po krátkom putovaní sa rozhodol vyjsť z hory na čistinku. Zakrvavený, skoro nahý zrazu kráčal oproti horárovi. „Čo sa vám stalo, človeče, že ste celý krvavý? Rýchlo podte za mnou do horárne!“ vravel mu horár. Zraneného priviedol do kuchyne. O niekoľko minút sa vrátil s manželkou, ktorá prezrela zakrvavené rameno. Potom sa vrátila s lekárničkou a fľaškou špiritusu a rany mu ošetrila. Priniesla i oblečenie – spodky, košeľu, nohavice a sako a dala mu jedlo.

ZÁCHRANA V HORÁRNI

Okolo obeda psy vo voliére znovu začali hlasno brechať. Horár mal tušenie, že ranený patrí k nešťastníkom, ktorých v Sklabini likvidujú partizáni. Vedel, že raneného budú hľadať. Skutočne. Po každej vražednej akcii po „operácii“, ako to údajne nazývali, musela skupina mužov upraviť hrob. Po príchode k nemu už na prvý pohľad zistili, že na jednom mieste je rozhrabaná zemina. Jeden nešťastník chýbal...

Na štábe nastal rozruch. Ak postrieľaný prežije, dostane sa správa o utajovaných vraždách na verejnosť. Bude to vrhať negatívne svetlo na partizánsky odboj. Okamžite bol vydaný rozkaz zostať štyri hliadky a najst utečenca živého či mŕtveho. Jedna z nich sa vybrala smerom do Jasenskej doliny.

Horár Hanulík takýto postup katanov predpokladal. Brechot psov signalizoval, že sa ktosi blíži. Raneného schoval do sena v šope. Keď vyšiel von, hliadka už bola na dohľad od horárne. Pred horárom sa vynorili štyria muži. Jeden musel kráčať lesnou cestou. Traja boli ozbrojení, podľa všetkého partizáni. Jeden z nich bol domáci, Sklabičan. Ten prezrel obydľie, maštaľ, senník i voz. Postreleného v senniku našťastie nenašli. Po chvíli sa pozdravili a pohlí sa ďalej. Horár i ranený si mohli načas vydychnúť...

PUTOVANIE DOMOV

Ranený v senniku prespal i ďalšiu noc. Večer mu horár oznámil, že domov môže ísť pred západom slnka. V kuchyni mu načrtnol plán odchodu. Nemčok nebol schopný slova. So slzami v očiach ďakoval za všetko. Pravou rukou objal domácu paniu i horára. Lavu mal vloženú v šatke, ktorá bola na krku zviazaná uzlom. Vystrojili ho a popriali mu šťastný návrat domov.

Cesta z horárne bola krížovou, musel prejsť niekoľko dedín neznámym terénom do Štubnianskych (dnes Turčianskych) Teplic. Odtiaľ to už dobre poznal. Za jasnej augustovej noci bol už v Necpaloch a kráčal na Blatnicu. Keď začalo svať, prišiel do Mošoviec. Za

dedinou prešiel krížom cez cestu. V menšom lese si oddýchol. Onedlho pokračoval na Diviaky. Popri trati sa dostal až k Dolnej Štubni. Opustil trať a poza Dolnú a Hornú Štubňu pokračoval až za železničnú odbočku, ktorá sa rozchádzala smerom do Kremnice a druhá do Handlovej. Odtiaľ už popri trati kráčal až pred Turček. Cestu na Piargy (Kremnické Bane) prešiel lúkami a lesnými porastmi, niekoľko metrov od hlavnej cesty. Nešiel neprestajne. Počas prestávok na oddych sa posilňoval proviantom z horárkinej tašky. Znovu pokračoval cestou-necestou, čím skorej a bližšie do Švábu. Z Piargov poza Kremnicu prechádzal cez cestu vedúcu do Lúčok a Kopernice. S príchodom ďalšej noci bol v chotári troch dedín: Hornej Vsi, Švábu a Nevoľného, kde si na parcele Honová vyčerpaný sadol na vyvýšený kameň. Až teraz začal rozmýšľať, kam má vlastne ísť. Do svojho domu, alebo k sestre v susednom dvore?

Rozhodol sa pre sestrinu povalu, kde zvyšok noci prespal v sene. Sestra Anna išla ráno nabrať seno, ktoré nosila pre kravu. Dobreže nespada za rebrička, keď ho uvidela. Povedal jej, že je postrelený a musí do nemocnice...

DRUHÁ ZÁCHRANA

Príbuzní vybavili prijatie u primára kremnickej nemocnice. Partizáni, ktorí mesto od 29. augusta 1944 úplne ovládali, dostali v druhej polovici septembra informáciu, že ich odsúdenec sa má skrývať práve tu. Tejto situácie sa obával tak primár, ako aj Nemčok. Dekan poslal primárovi list od kaplána, kde ho upozornil, že povstanci pripravujú raziu v meste. Primár neváhal a ota dal previesť do izby za jeho kanceláriou, kde sa zvykol prezliekať a odpočívať počas nočných služieb. Partizánska hliadka skutočne prišla a postreleného hľadala. Primár však partizánom oznámil, že ranený bol už prevezený do Nitry.

Ústup partizánov z mesta po obsadení nemeckou armádou 6. októbra 1944 umožnil Nemčokovi opustiť nemocničné lôžko. Skôr ako vkročila do mesta nemecká armáda, už sa liečil doma.

Tu sa napokon dočkal konca vojny. Slovenská republika musela zaniknúť, obnovilo sa Česko-Slovensko. Vracali sa účastníci odboja i vojaci. Aj do Kremnice. Spomedzi povstalcov a „sudcov“ vynášajúcich rozsudky smrti či vykonávateľov popráv v Sklabini prežili okrem iných Gejza Lacko a Jozef Weiss. Títo a im podobní začali po vojne preberať funkcie v okresných orgánoch.

KATI PRI MOCI

Čas mieru a pokoja nenastal v celej krajine, a už vôbec nie pre všetkých. Nemčok sa začal odôvodnene obávať, že sa začne nové utrpenie pre neho i jeho rodinu. Slobody si dlho neužil. Ešte celkom neutíchli zbrane a rovno domov si po neho znovu prišla ozbrojená hliadka. V tom istom počte, len s iným obsadením. Zaistenie sa reprimovalo. Znova sa udialo na príkaz, ktorý podpísal Gejza Lacko, teraz už ako funkcionár a predseda nového orgánu moci – Okresného národného výboru v Kremnici.

Nasledovalo osemnásť mesiacov žalára. Rozsudok ľudového súdu sa nezachoval. Je možné, že po mesiacoch väzby bol oslobodený. Len v samotnej Kremnici bolo podobných prípadov mnoho. Postihli ľudí všetkých národností, kategórií a spoločenského postavenia. V Švábe po prechode frontu takto zaistili starostu Švábu Jozefa Tinesa. Partizáni ho pri výsluchoch týrali, bili, a keď odpadol, polievali ho vedrami studenej vody. Dostal dvadsiť rokov, z ktorých si odsedel asi šesť v Leopoldove.

Počas osemnásť mesiacov väzby Nemčokova manželka a päť detí žili len z toho, čo im dala najbližšia rodina. Boli bez akéhokoľvek príjmu. Miestni funkcionári ju vylúčili ešte i z dodávok UNRRY. Tá bola vo Švábe len pre vyvolených účastníkov odboja – ak sa vôbec niektorí na odboji zúčastnili. Povedané inak, bola len pre tých, ktorí boli v tom čase pri koryte.

Prízrak sklabinského „súdu“ Nemčoka prenasledoval aj v ďalších rokoch. Musel odísť zo svojho pracoviska a napokon v päťdesiatych rokoch odísť do výroby. Na pracoviskách mu „spetrovali“ život i kádrový profil rôzne udania, anonymy. Pravdepodobne od ľudí, ktorých mrzelo, že si dovolil prežiť...

A. Kostelničková, A. Mihál a autorka článku na prezentácii v Dúbravke.

Kultúrny program na podujatí Čaro ornamentu v Dúbravke.

Maľovaním ornamentov si v Dúbravke pripomenuli Š. L. Kostelničáka Nezabúdajú na duchovné dedičstvo národa

Pri listovaní v starej kronike Obcej školy v Dúbravke z rokov 1918 – 1967, písanej ešte rukou pani učiteľky Ruženy Tiklovej, natrafila som na obrázok z roku 1939, ktorý približuje netradičnú výzdobu tried v tom čase. Po stenách učební boli slovenské ornamenty. Páčilo sa mi to, a keď som si na dôvažok prečítala v SNN článok o zakladateľovi slovenskej ornamentiky Štefanovi Leonardovi Kostelničákovi, rozhodla som vrátiť túto typickú črtu duchovného bohatstva Slovákov do škôl medzi deti aspoň formou súťaže v maľovaní ornamentov.

Kveta SLYŠKOVÁ – Foto: Lucia MARCINATOVÁ

V Spišskej Starej Vsi – v rodisku zberateľa, zakladateľa a tvorca slovenskej ornamentiky Š. L. Kostelničáka (1900 – 1949), ktorého 115. výročie narodenia si v tomto roku pripomíname, už tradične organizujú medzinárodnú výtvarnú súťaž detí a mládeže v tvorbe ornamentov. Tento dvadsiaty ročník bol na tému Ornament na odev a módnom doplnku. Aby sme sa aj my v Dúbravke vrátili k tejto peknej tradícii, Miestny odbor Matice slovenskej pripravil súťaž o najkrajšie stvárnený slovenský ornament pod názvom Čaro ornamentu podľa knihy, ktorú vydala umelcová vzdialená príbuzná PhDr. Anna Kostelničáková. Autorka publikácie ponúka putovnú výstavu reprodukcii diela umelca, ktorá by mala byť v októbri inštalovaná v Dome kultúry v Dúbravke.

A práve s touto inštitúciou a jeho kultúrnou pracovníčkou PhDr. H. Hanusovou sa nám 4. júna podarilo podujatie uskutočniť aj za prítomnosti A. Kostelničákovvej. Tá sa pritomným prihovorením a priblížením života a diela Š. L. Kostelničáka aj vznik publikácie o ňom.

Je chyba, že sme v našich školách vytlačili na okraj alebo nechali celkom zaniknúť tzv. výchovné predmety. Nielenže sa ich deti neučia, ale už nám aj chýbajú odborníci na výtvarnú a hudobnú výchovu, a tak sa tieto dôležité predmety pri nachádzaní a formovaní talentov stávajú popoluškou – akými prívieskom vo vzdelávacom procese, kde je nemalo neodbornosti a z toho prameniaceho nezaujmu detí. O to viac si treba vážiť takých učiteľov, ako je povedzme Mgr. Jana Vargová zo

ZŠ Nejedlého v bratislavskej Dúbravke, ktorá svojim nadšením pre ľudovú tvorbu primáľa žiakov do súťaže a jej dve žiačky hneď získali prvé a druhé miesto. A ktorí ďalší zo sedemdesiatich zaslaných prác získali ocenenie? V prvej kategórii zo ZŠ Sokolíkova Tereza Fillová, Natália Gulová a Matúš Hafera. V druhej kategórii Gabriela Boďová a Dominika Janicsková zo ZŠ Nejedlého, Júlia Sukhová a Ivana Kevická zo Spojenej školy na Dolinského ulici.

V organizovaní súťaže Čaro ornamentu chce MO Matice slovenskej v Dúbravke pokračovať, aby aj prostredníctvom nej naplnili myšlienku Š. Kostelničáka: „Národ vynikne len svojou rázovitosťou a zabezpečí svoju budúcnosť len tak, keď ocení a zachová svoje umelecké i duchovné hodnoty.“

Priestory Gemerskej knižnice Pavla Dobšinského patrili deťom V znamení prekvapení a hier

Zlatica HALKOVÁ, D MS Rožňava

História sviatku Medzinárodného dňa detí siaha do päťdesiatych rokov 20. storočia. Myšlienka vymedziť pre deti ich deň vznikla na Svetovej konferencii pre blaho detí v Ženeve vo Švajčiarsku v roku 1925. Slovensku sa Deň detí prvý raz oslavoval v roku 1952.

A aký bol tohtoročný Deň detí v Rožňave? Niesol sa v znamení radostných prekvapení a hier, nechýbali rôzne súťaže, kvízy, spoznávanie prírody, čítanie rozprávkových kníh, hranie divadielka, hádzanie loptičiek, vyfarbovanie maľovaniček, riešenie hlavolamov, gymnastika, tancovanie, vzdelávanie, preťahovanie lanom,

trápanie do terčov, bublifuky, hry so psami, a samozrejme i rôzne knihy. Každú aktivitu sprevádzali vtipné reakcie moderátorky a pekným príspevkom bol aj kultúrny program detí z materskej školy.

Priestory Gemerskej knižnice Pavla Dobšinského ožili detským smiechom, veselostou a nateše-

nými hlasmi. Spojenie síl viacerých organizátorov sa pretavilo do krásneho dňa vyšperkovaného slnečným počasím. Poďakovanie zaň patrí všetkým rožňavským organizátorom – Gemerskej knižnici Pavla Dobšinského, mestu Rožňava, Centru voľného času, Domu Matice slovenskej, Základnej umeleckej škole,

Priestory Gemerskej knižnice v Rožňave ožili detským dňom...

vzdelávacej agentúre EDA a NP Slovenský kras Brzotín. Rožňavskí matičiari už teraz majú nápady,

ktorými chcú spestriť Sviatok detí na ďalší rok a pripraviť ho ešte príťažlivejši.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Toto číslo SNN opäť prináša niekoľko veľmi zaujímavých článkov a reportáží. Aj nám chvíľu trvalo, kým sme sa rozhodli, čo bude tentoraz východiskom na otázku. Napokon so zreteľom na aktuálnosť aj na autenticnosť autorovho svedectva sme sa rozhodli pre reportáž J. Čomaja o tragickej dunajskej povodni, ktorá zaliala prakticky celý Žitný ostrov.

• Koľko rokov odvtedy ubehlo?

Svoje odpovede nám posielajte na adresu redakcie, ktorá je uvedená v tiráži, písomnou formou s označením Čitateľská súťaž našej administrátorky L. Rišiaňovej.

V čísle 19 sme boli zvedaví na meno sovietskeho frontového fotografa, ktorý nasnímal svetovo známu fotografiu vztýčenia víťaznej vlajky na Rišskom sneme v Berlíne. Správna odpoveď mala znieť: Jevgenij Chaldej.

Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto vyhercov: Irena Gábelová, Košeca, rodina Ondrejáčková, Trenčianska Teplá a Robert Vavro, Bohdanovce nad Trnavou. Blahoželáme!

47. ročník Celoslovenskej literárnej súťaže JAŠÍKOVE KYSUCE

Spolok slovenských spisovateľov, Literárny fond SR, Žilinský samosprávny kraj, Kysucká knižnica

v Čadci a Kysucká kultúrna nadácia vyhlasujú:

Celoslovenskú literárnu súťaž JAŠÍKOVE KYSUCE,

autorskú súťaž mladých prozaikov, ktorí ešte svoju tvorbu knižne nepublikovali.

Súťažné príspevky budú postupne uverejňované na webových stránkach www.jasikovkysuce.sk v poradí, v akom budú prichádzať. Vyjadrovať sa k nim bude nielen odborná porota pozostávajúca zo zástupcov Spolku slovenských spisovateľov, Asociácie organizácií slovenských spisovateľov, Literárneho fondu a Kysuckej kultúrnej nadácie, ale svojimi názormi na tú-ktorú prózu môžu súťaž obohatiť aj čitatelia týchto webových stránok. Tie môžu taktiež poslať e-mailovou poštou. Príspevky nezasielame späť ani na vyžiadanie.

Termín uzávierky:

Súťaž bude uzatvorená 31. októbra 2015. Súťažné prózy, ktoré budú knižnici doručené po uzávierke, budú zaradené do nasledujúceho ročníka súťaže. Vyhodnotenie súťaže sa uskutoční začiatkom decembra 2015.

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu zapojiť autori do tridsaťpäť rokov svojimi krátkymi prózami. Zašlú ich elektronickou poštou na e-mail: jasik@kniznica-cadca.sk. Súťažné príspevky treba dodávať v elektronickej forme vo formátoch MS Word (doc.) a Open Office. Bitmapový dokument, ktorý bol vytvorený napríklad skenovaním rukopisu, alebo hárok s ručne písaným obsahom sa nepovažujú za relevantný textový podklad. Každý súťažiaci môže zaslať maximálne dve samostatné poviedky, ktorých textový rozsah nepresiahne desať strán normalizovaného formátu A4.

K súťažným príspevkom treba pripojiť i stručný životopis, miesto bydliska a vek, prípadne aj autocharakteristiku a fotografiu – uvedené údaje budú zverejnené. Tým, že ich súťažiaci zašle spolu so súťažnými prácami, dáva organizátorom povolenie zverejniť ich na webových stránkach, prípadne v zborníku vybraných prác.

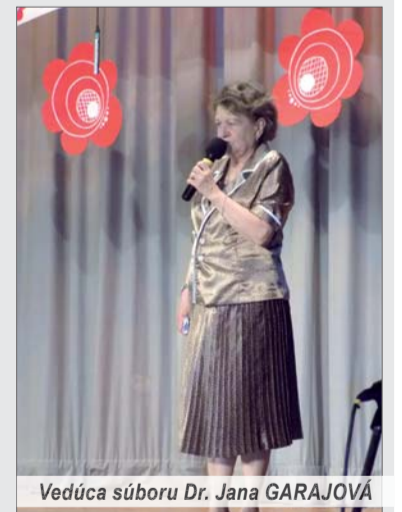
Nový premiérový program Matičiarika Spevom cifrované, tancom maľované

Spevom cifrované, tancom maľované bol názov premiérového programu známeho novozámockého mládežníckeho a detského folklórného súboru Matičiarik a Súkromnej základnej umeleckej školy ARS studio, ktorý s finančným príspevkom mesta Nové Zámky a Nitrianskeho samosprávneho kraja predviedli v piatok 5. júna 2015 v Spoločenskej sále MO MS Nové Zámky.

Nový program uviedla dlhoročná organizačná vedúca súboru Matičiarik PaedDr. Jana Garajová, ktorá zdôraznila najdôležitejšie medzníky z vyše dvadsiatročnej existencie súboru. Pripomenula jeho prvý premiérový program z 20. októbra 1993 s názvom Húsky, húsky, poďte domov..., úspechy na domácich scénach, najmä jeho už tradičné účinkovanie na celoslovenskej súťaži Prečo sa mi páči moja rodná reč, na Dňoch darcov krvi, Dňoch Modrého motýľa a na iných podobných charitatívnych akciách. Vyzdvihla úspešné zahraničné záznamy, ako bol týždňový pobyt vo Švédsku v roku 1995, viaceré vystúpenia v susednom Maďarsku, Rakúsku a Česku, a tiež skutočnosť, že za roky existencie Matičiarika sa v ňom vystriedalo vyše tisícpäťsto detí, ktoré získali vzťah k slovenským tradíciám, folklóru, naučili sa žiť v kolektíve, vypestovali si pocit spolupatričnosti, disciplíny i dochvilnosti.

„Sú to deti, do ktorých sa oplatí investovať,“ rámcovala svoje vystúpenie lapidárnou cha-

rakteristikou terajších členov súboru jeho „duša“ J. Garajová. A potom už zazneli rezké tóny hudby, ktoré sprevádzali tance a piesne nielen z novozámockého

Vedúca súboru Dr. Jana GARAJOVÁ

regiónu, ale aj z ostatných kútov Slovenska, ktoré predviedli rôzne vekové skupiny účinkujúcich, počnúc najmladšími deťmi, ktorých vystúpenie si vyslúžilo obrovský potlesk a nadšenie. V kvalite vystúpenia nezaostávali ani ostatní – deti z malej skupiny, zo strednej i z veľkej skupiny a nechýbali ani Vrtinohy. Ľudová hudba Matičiarik účinkovala aj s novovzniknutou hudobnou skupinou Malá muzička Matičiarik, pričom obidve hudobné telesá sa postarali o dobrú náladu a vynikajúci umelecký zážitok z celého predstavenia.

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Tŕnistá
cesta životom*

Blesky a hromy udierajú nad Európou, ale aj nad Slovenskom, a ako vždy v takom nečase aj nad našou Maticou. Lebo dali sme sa do služieb ducha (národa), a tak prejsť musíme cestu života trnistú. Osud Ludovíta Štúra a vôbec štúrovcov, Milana Rastislava Štefánika, Andreja Hlinku, slovenských autonomistov a predstaviteľov prvej Slovenskej republiky, slovenských „buržoáznych nacionalistov“, Alexandra Dubčeka...

Ak iní majú právo na svoj názor – a médiá dávajú takým ľuďom priestor – my sme povinní nemlčať. Ak sa inde nedá, tak tu v novinách, ktoré založil Štúr! V jednej z besied dostal som otázku, prečo mňa a vôbec Maticu nevidieť na obrazovkách. Odpovedal som, že zrejme ktosi nám uprel právo byť na očiach ľudí. Ak sa aj naše akcie sem-tam dostanú na svetlo Božie (rozumej na televíznu obrazovku), nesme nik vedieť, že ide o matičnú akciu. Príklad? Hneď dva: vydarený už štvrtý Národný sviatok na Devíne akoby „spadol z neba“, akoby sa oň zaslúžil muž, ktorý nielenže nemal s ním nič spoločné, ale ktorý naopak nepraje Matici. Známý historik necítiaci vlastenecky. Radšej nemenovať. A rovnako informácia o úspešnej novozámočkej súťaži. Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko pomlčala o hlavnom organizátorovi, totiž o novozámočkových matičiaroch. To, že nad ňou odmietol prevziať záštitu prezident Slovenskej republiky, to je neuveriteľný fakt, ale veru zapadá to do seba. Ved' odkiaľ smrdí ryba?

Matica slovenská nie je mŕtva, žije, a to niekomu prekáža. Komu? Tomu, komu nejde o udržiavanie tradícií a pestovanie vlastenectva, o podporu kultúry a vzdelanosti ako východiska pre „dobrobyť“ národa. Komu prekáža, že sme proti multikulturalizmu, proti vojne v Ukrajine, proti zabíjaniu kresťanov v islamskom svete, proti kvótam prisťahovalcov, ale za riešenie príčin záplavy Európy nešťastníkmi zo severu Afriky a z Blízkeho východu. Sme za to, aby Slovensko viedlo vyváženú zahraničnú politiku smerom na západ, východ, sever i juh. Sme proti „osvedčenej“ jednostrannej poslušnosti.

Prekážame tým, ktorým nechutia slová našej hymny, nechcú, aby blesky hromu zobudili posiaľ tvrdo spiacie Slovensko, aby ako suverénny člen spoločenstva národov a štátov presadzovalo svoje vlastné záujmy.

Peter Pellegrini prevzal záštitu nad literárnou a výtvarnou súťažou Svätoplukovo kráľovstvo oživa

Pod záštitou predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Petra Pellegriniho sa v minulých dňoch v Šintave v okrese Galanta uskutočnilo vyhlásenie výsledkov 6. ročníka celoslovenskej literárnej a výtvarnej súťaže Svätoplukovo kráľovstvo oživa. Podujatie, na ktorom sa zúčastnili žiaci a hostia z celého Slovenska, otvorili hymnou Matice slovenskej, ktorá je vyhlasovateľom súťaže. Do tohto ročníka prišlo štyristo súťažných prác, čo s radosťou kvitoval aj predseda MŠ Marián Tkáč.

Audítórium a čestní hostia na 6. ročníku šintavskej súťaže.

Účastníkom sa prihovril riaditeľ Školy kráľa Svätopluka v Šintave Martin Bodis, ktorý vyzdvihol skutočnosť, že predseda slovenského parlamentu prvý raz prevzal záštitu nad podujatím, materiálne i finančne ho podporil. Peter Pellegrini vo svojom vystúpení vyjadril radosť, že súťaž nadväzuje na

školskú výučbu, má celoslovenskú úroveň a každý rok v nej pribúdajú noví autori a lepšie súťažné príspevky, reflektujúce tohtoročné témy, ktoré boli spoločné pre literárnu i výtvarnú časť súťaže: Posolstvo našich predkov, Slovensko v minulosti a v súčasnosti, Kedysi dávno, Ja a Svätopluk.

„Svätoplukovo kráľovstvo nielen oživa, ale žije,“ konštatoval P. Pellegrini, keď si prezrel všetky žiacke súťažné práce. V reakcii na tento bonmot riaditeľ školy M. Bodis rámcovo:

„Súťaž povzbudzuje k budovaniu národnej hrdosti, vlastenectva, je príspevkom k sebareflexii našej národnej identity, orientuje pozornosť žiakov na aktuálne témy v našej spoločnosti a významné historické medzníky.“ Ďodal, že podujatiu pridáva na dôležitosť fakt, že je registrované na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR. Súťaž má postupový charakter v piatich kategóriách podľa veku. Prvé kolo organizujú školy, ktoré následne zašlú tri víťazné práce z jednotlivých kategórií na adresu organizátora do Šintavy. Na súťaži sa môže zúčastniť každý žiak alebo kolektív autorov, ktorí napíšu poéziu alebo prózu na danú tému v slovenskom jazyku alebo nakreslia výtvarné dielo.

Senčania sa vydali po stopách slovenských christianizátorov do Zalaváru

V drážave kniežat Pribinu a Kocela

Miestny odbor Matice slovenskej v Senci zorganizoval 23. mája 2015 zájazd do maďarského Zalaváru – staroslovenského Blatnohradu – po stopách slovenských christianizátorov kniežat Pribinu a Kocela. Odborný výklad im na tomto pre Slovákov pamätom mieste pripravil PhD. Peter Mulík, PhD., riaditeľ Slovenského historického ústavu.

V zasvätenom výklade pripomenul, že Pribina (*okolo 800 – †861) bol prvé historicky známe knieža priamych predkov dnešných Slovákov. Už okolo roku 828 dal v Nitre dokázateľne postaviť kresťanský kostol, ktorý mu osobne vysvätil salzburský arcibiskup Adalram. Hlavné mesto Blatnohrad dal prestavať na veľkú pevnosť a na území kniežatstva postavil asi pätnásť kostolov. Salzburský arcibiskup Liutprand v roku 850 vysvätil na kniežacom hrade v Mosaburgu-Blatnohrade jeden z najväčších kostolov.

Knieža Kocel bol synom nitrianskeho kniežaťa Pribinu a jeho bavorskej manželky. Po smrti svojho otca sa asi v roku 861 stal kniežatom (markgrófom) v Blatnianskom kniežatstve. Zohral veľmi významnú úlohu v pri šírení kresťanskej civilizácie. V roku 867 vo svojom sídle prijal Konštantína-Cyrila a Metoda.

(red)

NAJVIAC ZÁŽITKOV ZA NAJNIŽŠIU CENU

Detský raj vo Vysokých Tatrách
5. – 19. 7. 2015
Informácie: www.matica.sk
Tel: 043/3812840, 0905 275 286
tabor@matica.sk

2015
MATICA SLOVENSKA
DOLNÁ LÚČKA

Matica slovenská

MEDZINÁRODNÝ LETNÝ TÁBOR
MATICE SLOVENSKEJ
TATRANSKÁ LESNÁ

PRIPOMÍNAME SI

20. júna
– stodeväťdesiat rokov od smrti mladého košického matematika a hviezdára európskeho významu Daniela Mateja Kmetha (1783 – 1825)

– pred sto desiatimi rokmi zomrel významný fyzik a objaviteľ v odbore akustiky Karol Antolík (1843 – 1905)

– sedemdesiatpäť rokov má mladík zo slovenských filmových príbehov a rozprávok, vysokoškolský učiteľ herectva a réžie Ivan Palúch

– šesťdesiatich piatich rokov sa doživa prozaik Alfonz Lukačín, člen Spolku slovenských spisovateľov; najznámejšími jeho prózami sú historický román o staviteľovi košického Dómu sv. Alžbety Staviteľ chrámu a cestopis Etruskovia známi neznámi

21. júna
– stodeväťdesiat rokov, čo sa narodil gróf Albert Zai (1825 – 1904), poslanec uhorského snemu, najmä však zakladateľ sklárne, drevárskej firmy a Umeleckopriemyselnej školy v Uhrovci
– významný slovenský archeológ a spisovateľ literatúry faktú prof. Jozef Bátora má šesťdesiatpäť rokov

22. júna
– pred päťdesiatimi rokmi sa v Prahe na Strahovskom štadióne začala druhá Celoštátna spartakiáda 1960, počas dvoch týždňov na nej vystúpilo neuveriteľných osemstotisíc našich mladých športovcov

23. júna
– šesťdesiat rokov od prvej česko-slovenskej spartakiády v Prahe 1955; už rok predtým sa začal v školách, v závodoch, telovýchovných jednotách a v armáde nácvik gymnastických zostáv, spartakiády v rokoch 1955, 1960, 1965, 1975, 1980 a 1985 (v roku 1970 po okupácii vojskami Varšavskej zmluvy sa telovýchovné slávnosti nekonali) boli však viac propagačnými a politickými ako športovými udalosťami

24. júna
– stodvadsať rokov čo zomrel evanjelický farár v Hodruši Pavel Hečko (1825 – 1895), významný osvetový pracovník a pedagóg

– ten istý deň sa narodila Anna Kafendová-Zochová (1895 – 1977), vynikajúca slovenská klaviristka, ktorá spolu s manželom Fricom Kafendom, hudobným skladateľom a riaditeľom konzervatória, patrila k zakladateľskej generácii slovenskej hudobnej pedagogiky

25. júna
– pred štyristo dvadsiatimi rokmi vyplenili Turci Dolnú Mičinu pri Banskej Bystrici a odviekli do otroctva alebo armády stoštyridsať mužov z dediny (1590)

– stopäťdesiatpäť rokov, čo Orava zažila veľkú povodeň (1860), najviac ľudských obetí bolo v Dolnom Kubíne

– štyridsaťpäť rokov, čo zomrel Franz Karmasin (1901 – 1970), zapálený nacistu, vodca Karpatsko-nemeckej strany na Slovensku v čase prvej Slovenskej republiky

26. júna
– päťdesiatpäť rokov, čo umrel známy slovenský lekár oftalmológ a vynikajúci košický očný chirurg prof. MUDr. Jozef Pajtáš (1900 – 1960)

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel spisovateľ a osvetový pracovník Vladimír Plicka (1890 – 1965)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.